

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Boj za osvobodjenje ljudstva je kulturni boj in kdor ta boj obrekuje, kdor mu podstavlja nečiste cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture.

Ivan Cankar

LETNIK II. DUNAJ, V PETEK 23. V. 1947 ŠTEV. 31 (59)

Reakcija na delu

Bojni pohod za nedeljivo Koroško, ki sta ga organizirali zadnje dni OeVP in vodstvo SPOe, je strateško samo posnetek nemških sanj o prodiranju proti vzhodu in jugu. Nedeljiva Koroška je potrebna nemškim imperialistom za ponovni podjarmljevalni pohod. Prav tako je bila propagandistična kampanja OeVP in SPOe prežvekanje obrabljenih fraz o manjvrednosti slovenskih oziroma jugoslovanskih narodov, preračunano na sedanji politični položaj: nezakrinkana nacistična gonja bi bila danes za demokratičen sloves političnih gibanj v Avstriji nevarna, radi tega je pri vseh reakcionarnih strankah v modi klevetanje nove Jugoslavije in demokratičnih ljudskih držav vzhodne Evrope. Posebno klevetanje Jugoslavije.

Jugoslavija je resnično napredna in ljudska država in je avstrijskim reakcionarjem zelo napoti, ker preprečuje njihove načrte in je »slab« vzgled za njihove množice. Poleg ostalih lažnjivih klevet si OeVP kot tkzv. »katoriška stranka« lasti monopol nad širjenjem laži, da v novi Jugoslaviji ni verske svobode.

Podobne laži govori župnik Komar iz Galicije celo s prižnice in tako zlorablja svoj duhovniški položaj za hujskanje proti novi Jugoslaviji. Posbegli belogardistični duhovniki z zločinom Lavrihom na čelu, ki je poskušal skriti svoje zločine pod izmišljenim imenom Janežič, sodelujejo v polni meri v klevetniški gonji proti novi Jugoslaviji, vendar so pri tem poslu previdnejši, ker vedo, kako velike simpatije in ljubezen čutijo koroški Slovenci do nove Jugoslavije, tako ne nastopajo javno in odkrito, ampak delajo potuhnjeno.

Odnos do nove Jugoslavije je najboljše merilo antifasističnosti in politične ter človeške poštenosti. Organizatorji in izvrševalci gonje proti Jugoslaviji so predvsem zakrknjeni verski imperialisti in nacisti ter reakcionarji vseh barv in odtenkov. Na Koroškem je gonja proti Jugoslaviji obenem borba proti narodnoosvobodilnemu gibanju koroških Slovencev. Združeni nacisti, renegati, klerofasisti in belogardistični vojni zločinci hočejo s klevetanjem Jugoslavije slabiti in razvodeneti borbo enotnega slovenskega naroda na Koroškem za priključitev k Jugoslaviji. Jasno je, da kdor koli širi kleвете o novi Jugoslaviji, ni in ne more biti niti Slovenec niti antifašist.

Govorjenje o tem, da ni verske svobode v Jugoslaviji, je dobro znan način lažnjive propagande, ki ga uporabljajo reakcija že več desetletij proti vsem naprednim gibanjem po svetu. Reakcionarji dobro vedo, da je v Jugoslaviji več verske svobode kakor v Avstriji sami. Ni pa svobode izrabljanja vere v reakcionarne politične namene, ki si jo reakcionarji želijo in kar si tudi oni pod tkzv. »versko svobodo« predstavljajo. Nevarna za vero ni napredna ljudska država, ampak vezanje vere na politične cilje reakcionarnih strank in družbeni sistem. Gonja proti Jugoslaviji s prižnice in gerizmanizatorična cerkvena politika škofijstva v Celovcu je poskus, da bi povečali tlačenje koroških Slovencev s cerkvijo in vero. Tako početje mora vsak iskren duhovnik in katoličan iz dna duše obsojati.

K rojstnemu dnevu maršala Tita

V nedeljo 25. maja praznujejo narodi Jugoslavije in z njimi tudi mi koroški Slovenci 55. rojstni dan predsednika vlade Federativne ljudske republike Jugoslavije in ministra za narodno obrambo, maršala Jugoslavije Josipa Broza-Tita, heroja narodno osvobodilne borbe jugoslovanskih narodov. Pod njegovim modrim vodstvom so se osvobodili in združili jugoslovanski narodi. Priporili so si svojo svobodo in zgradili novo Jugoslavijo, kjer ni več nacionalne mržnje in zatiranja in kjer ima ljudstvo oblast v svojih rokah. Pod vodstvom maršala Tita se je Jugoslavija s svojo junaško osvobodilno borbo uvrstila med tiste napredne sile, ki so pod vodstvom Sovjetske zveze obvarovale svet pred divjim in mračnim fašizmom in odprle človeštvu svetlo pot v bodočnost. Neprestana misel in skrb maršala Tita za usodo Slovenske Koroške nas prav v tem času še z večjim zaupanjem in hvaležnostjo veže na velikega sina Jugoslavije.

Naj živi še mnogo let voditelj delovnega ljudstva Jugoslavije!

Čestitka Pokrajinskega odbora OF

Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško je poslal za rojstni dan maršalu Jugoslavije Josipu Brozu-Titu naslednjo brzojavko:

Predsedniku vlade maršalu Jugoslavije Josipu Brozu-Titu!

Dragi tovariš maršal!

V imenu vseh koroških Slovencev Ti pošiljamo za rojstni dan najtoplejše čestitke in pozdrave. Želimo Ti še mnogo let življenja in uspešnega delovanja v korist narodom Jugoslavije, ki jih vodiš v boljšo bodočnost. Koroški Slovenci Ti obljublamo, da ne bomo nikdar pozabili velikih svobodoljubnih ciljev, za katere so se borili tudi koroški partizani pod Tvojim vodstvom.

Odločno bomo nadaljevali to borbo, dokler si ne priborimo svobode za priključitev k FLR Jugoslaviji.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Pokrajinski odbor za Slovensko Koroško.

Odnos do Jugoslavije je vprašanje, ob katerem se Osvobodilna fronta na Slovenskem Koroškem notranje izčiščuje in si ustvarja pogoje za pravo širino. Uspešnost narodnoosvobodilnega gibanja je odvisna med drugim od budnosti pred njegovimi sovražniki. Sovražniki narodnoosvobodilnega

gibanja in demokracije se izdajajo s svojo klevetniško kampanjo proti Jugoslaviji. S tem se samo razkrinkujejo, dokazujejo svoj reakcionarni smisel, narodnoosvobodilnemu gibanju na Slov. Koroškem in naprednim silam pa dajejo možnost pojačane borbe proti sovražnikom svobode in napredka.

Izstradani svet si ne želi ameriškega orožja

Bivši podpredsednik Združenih držav H. Wallace se še nadalje bori proti današnji politiki ZDA. V govorih, ki jih je imel v San Franciscu, Hollywoodu in Austinu (država Texas), je znova ostro nastopil proti Trumanovemu nauku, proti nadaljevanju državljanske vojne v Grčiji in na Kitajskem, za sporazum med ZDA in Sovjetsko zvezo in za utrjevanje miru.

V govoru v San Franciscu je Wallace objavil svoj »splošni načrt za odstranitev vojne«. Glavne poteze tega načrta bi bile.

1. Vojaška pomiritev in nadzorstvo nad atomsko energijo po vsem svetu. Internacionalizacija važnih strateških ozemelj, splošna razorožitev in razvoj svetovnega varnostnega sistema.

2. Politična pomiritev in dokončno uničenje fašizma. Sprava v Grčiji in na Kitajskem v smislu osnovnih določil ustanovne listine Organizacije Združenih narodov. Izpolnitev zahtev zaslužjenih narodov in ustvaritev zakona, ki bi po vsem svetu varoval človečanske pravice.

3. Gospodarska pomiritev z upoštevanjem desetletnega načrta za gospodarsko obnovo. Z namenom, da služita splošni blaginji sveta in da dvigneta življenjsko raven, bi to obnovo podpirali Amerika s svojimi rezervami in Organizacija Združenih narodov.

Na koncu je Wallace izjavil:

»V stanu smo, da to uresničimo. Amerika ima rezerve, Združeni narodi pa bi dali upravnih aparat. Edino, kar nam manjka, je dobra volja; toda mi jo lahko najdemo in jo moramo najti. Opustošen in izstradan svet si ne želi ameriških topov in tankov, ki bodo lakoto samo še povečali.«

V Hollywoodu je Wallace pred 27.000 poslušalci znova napadel Trumanov nauk. Namen tega nauka je, da neomejeno pomaga vsem vladam, ki sovražijo Sovjetsko zvezo. Vsi narodi si želijo organizacijo, ki bi varovala mir. To je lahko samo Organizacija Združenih narodov. Mir pod vodstvom Združenih narodov pomeni gospodarsko obnovo vsega sveta. Potrebno je nadzorstvo Združenih narodov nad atomsko energijo, nad razorožitvijo in internacionalizacijo strateško važnih ozemelj in potrebno je, da vsi narodi podpirajo OZN.

Govornik je kritiziral »cinično trditev, da se narodi, ki so v Organizaciji Združenih narodov, lahko kupijo za 400 milijonov dolarjev«. »Mislimo,« je dejal Wallace, »da komunistične ideje ni mogoče premagati niti s silo dolarja niti z močjo orožja.«

V Austinu je Wallace znova zahteval, da narodi med seboj sodelujejo. Izjavil je, da so resnični stvaritelji Trumanovega nauka John Foster Dules in njegovi pripadniki, ki so s svojim sovraštvom do Sovjetske zveze povzročili nov ameriški izolacionizem.

Wallace je poudaril tudi nevarnost nadprodukcije in gospodarske krize ter predlagal, da bi ZDA dale posojila drugim državam. Ta posojila pa ne smejo biti diktirana s političnimi pogoji. Govornik je tudi zahteval, da se dvigne kupna moč ameriškega ljudstva, da bi se ameriško gospodarstvo obdržalo na isti višini.

ZDA HOČEJO UNIČITI ORGANIZACIJO ZDRUŽENIH NARODOV

Zunanje politični opazovalec moskovske »Pravde« piše:

Organizacija Združenih narodov, katere naloga je, da skrbi za mednarodno sodelovanje in ohranitev miru in varnosti, je že dolgo časa trn v očeh vseh tistih, ki ne želijo niti mednarodnega sodelovanja niti utrjevanja miru in varnosti. Jasno je, da si

danes nihče ne bo upal, da bi javno nastopil proti Organizaciji Združenih narodov. Toda to se lahko napravi tudi po ovinkih.

V New Yorku že nekaj mesecev obstoja „odbor“ za preoblikovanje OZN. Glavni predlogi tega odbora predvidevajo preoblikovanje Varnostnega sveta, ukinitve pravice „Veta“ v vprašanjih, ki se nanašajo na napadalnost ali pripravljanje agresije, uresničenje zloglasnega Baruchovega načrta o nadzorstvu nad atomsko energijo in postavitev inšpektorjev z velikimi polnomočmi v državah OZN.

Ta osnutek „preoblikovanja“ Organizacije Združenih narodov, ki ga je izdelal „odbor“ v New Yorku, je torej prežet z željo, da bi OZN vsilili načrte, ki so že dobro znani. Z drugimi besedami pomeni ta osnutek načrt za likvidacijo Organizacije

Združenih narodov in načel enakopravnosti njenih članov, načrt za preoblikovanje te organizacije v poslušno orodje ameriške politike.

Ta „odbor“ ni nastal slučajno, ampak je rezultat naraščajočega, napadalnega apetita ameriških monopolistov, ki se čutijo ovirane, ker obstoja mednarodna organizacija. Imperialistične in militaristične težnje, ki se v ZDA tako odkrito pojavljajo, so v prilog reakcionarnih in fašističnih načrtov, ki bi hoteli takšno „mednarodno organizacijo“, v kateri se imperialistom ne bi bilo treba ozirati na najosnovnejša pravila pravičnosti.

Clovek lahko samo strmi nad predrznostjo, kako ameriški profašisti skrivajo svoje hujskaško delo z govoričenjem o „preoblikovanju“ Organizacije Združenih narodov.

zorstva atomske energije in mednarodne razorožitve.

Gromiko je poudaril, da Sovjetska zveza vztraja na tem, da morajo atomsko bombo in vsa orožja, ki so namenjena za množično uničevanje, brez odlašanja proglašiti za protipostavna.

Sovjetski predstavnik se je uprl ameriški zahtevi, naj bi se še pred splošno razorožitvijo ustanovilo mednarodno nadzorstvo z mednarodno policijo.

Združene države ne morejo pričakovati, da bodo še nadalje edini posestnik atomske bombe. Če takšna orožja ne bodo prepovedana, bo prišel čas, ko se bo država, ki je danes v tem pogledu v ugodnejšem položaju kakor ostale države, znašla v precej slabšem položaju kot te države.

Gromiko je poudaril pripravljenost Sovjetske zveze, da v okviru Organizacije Združenih narodov sodeluje z ZDA in ostalimi državami pri reševanju teh vprašanj. Uspeh ali neuspeh OZN v vprašanju ustanovitve mednarodnega varnostnega sistema zavisi od odločitev, ki jih bo OZN sklenila.

Vsakemu dogovoru o teh vprašanjih se mora pripisovati velika važnost in ZDA in Sovjetska zveza morajo stremeti za tako rešitvijo, ki je potrebna za mednarodni mir in varnost.

Ozadje vladne krize v Italiji

Predsednik italijanske vlade De Gasperi je sporočil svoj sklep o ostavki vlade v času, ko bi se moralo začeti z izvajanjem načrta o obnovi italijanskega gospodarstva. Francesco Nitti, ki mu je predsednik republike De Nicola dal mandat za sestavo nove vlade, je ta mandat vrnil in izjavil, da mu po štiridnevni pogajanji ni uspelo, da bi sestavil novo koalicijsko vlado.

Že 28. aprila je De Gasperi v svojem radijskem govoru namigoval na razširjenje svoje vlade s trditvijo, da je v vladi zaželeno sodelovanje „predstavnikov“ vseh strank. Tako razširjena vlada naj bi po mnenju italijanske desnice s spremembo razmerja sil oslabil predstavniške levičarskih strank v vladi in zmanjšala odgovornost demokristjanske stranke za sedanjo finančno in gospodarsko stanje v državi.

Na to De Gasperijevo snubitev so italijanski liberalci ter predstavniki skrajne desnice odgovorili, da pristanejo na sodelovanje v vladi samo s pogojem, da se iz nje odstranijo komunisti.

Italijanski reakcionarni tisk se sedaj raduje. „Buonsenso“, organ Qualunquistov, je celo tako drzen, da izjavlja, da bi bil Mussolini, če ga komunisti v svoji „previđenosti“ ne bi ustrelili, danes mogoče „povabljen“, da prevzame vlado v deželi, ki je že sita „strankarskih sporov“. Takšne izjave potrjujejo, da je italijanska vladna kriza v prid reakcionarjev, ki že dolgo čakajo, kako bi razbili koalicijo in iz vlade odstranili demokratične elemente.

Brez dvoma pa vladno krizo v Italiji niso povzročili samo reakcionarji znotraj Italije. Ameriška agencija Associated Press v nekem poročilu izraža mišljenje ljudi, ki so zelo blizu ameriškemu zunanjemu ministertvu, in grozi, da bo imela nova italijanska vlada v primeru, da bo „bolj leva“ kakor prejšnja, „težave pri pogajanjih za ameriško pomoč“. Poročilo pravi, da ZDA „dajejo prednost koaliciji zmernih in centralističnih strank“.

Zanimivo je tudi stališče Saragata, ki se je pred meseci odcepil od socialistične stranke in ustanovil svojo „socialistično stranko italijanskih delavcev“. Pred dnevi je Saragat zagovarjal vlado „nacionalne enotnosti“, danes pa zahteva za sebe mesto podpredsednika za svojo stranko pa vsa gospodarska ministertva.

Danes se še ne ve, kako se bo rešila italijanska vladna kriza. Nedvomno pa je, posebno po izjavi Nittija, da je ta kriza znak za novo ofenzivo italijanske reakcije proti demokratskim silam. Ni težko uganiti, zakaj je italijanska reakcija izbrala ravno ta čas za povečanje svoje delavnosti.

Po osvoboditvi je Italija napravila velik korak naprej. Kljub močnemu reakcionarnemu odporu je italijansko ljudstvo veliko doprineslo za demokratizacijo dežele. Spričo velikih gospodarskih težav, ki so posledica vojne in pa dolgoletne fašistične diktature, pa mora Italija izbrati svojo bodočo pot.

Jasno je, da bodo obvladane gospodarske težave, če bo zmaga demokratična. Ravno to pa hočejo italijanske reakcionarne sile preprečiti. Njim po volji bi bila ameriška „pomoč“, taka kakor sta jo dobili Grčija in Turčija. Stranke, ki zastopajo ta program, so katoliška stranka, krščanski demokrati in Saragatovi „socialisti“. Njim nasproti pa stoje demokratske moči, katerih odpor proti reakcionarnim poskusom bo odločil o bodočnosti dežele.

Italijansko ljudstvo se zaveda, da je De Gasperi izzval vladno krizo z očitnim namenom, da se še bolj okrne italijanska nacionalna neodvisnost in da se z odklonom k desnici ustvarijo pogoji za še večje vmešavanje ameriških imperialistov. Prav zaradi tega spoznanja je zelo dvomljivo, če bo italijanska reakcija kljub močni podpori inozemstva mogla izvesti svoje načrte.

POLITIČNE VESTI

Francoski delavci še vedno zahtevajo zvišanje mezd in izboljšanje preskrbe. V severnofrancoskem industrijskem področju, v Lillu, Roubaixu in Nancyju je delavstvo stopilo v stavko.

Ker je Francesco Nitti po neuspehih pogajanjih vrnil mandat za sestavo nove italijanske vlade, je predsednik republike De Nicola poveril 88 let staremu politiku Victorju Orlandu sestavo nove vlade.

Kakor piše brazilski tisk, se ofenziva proti brazilskim demokratom izvaja po navodilih ameriških kapitalistov in vzdržuje iz tajnih ameriških denarnih fondov.

Grška demokratična armada je v vsej državi prešla v protiofenzivo. Partizanske enote so zavzele Neapolis pri Kozani in vdrla v Argiropolis na Kreti in Anavriti na Južnem Peleponezu.

V Sanghaju in drugih kitajskih mestih so množice demonstrirale proti naraščajoči špekulaciji, podražitvi riža, proti vladi Kuomintanga in Amerikancem.

Drobne novice

Pri Banovičih gradijo novo delavsko naselje za rudarje premogovnika „Tito“. Dela dobro napredujejo. Zdaj zidajo dve veliki dvonadstropni stanovanjski hiši, ki bosta imeli 90 sob za samce, dalje 10 drugih stanovanjskih hiš in začeli so kopati temelje za razna velika poslopja. Naselje bo imelo tudi vodovod. Kmalu bodo začeli zidati kinematograf, ki bo imel prostora za 600 gledalcev.

Letos bo preživelo poštince v poštinskih domovih Centralnega odbora Enotnih sindikatov Jugoslavije 11.500 delavcev. Lani so bili odprti šele trije zvezni poštinski domovi, letos pa jih bo odprtih osem. Med petletko bo porabljenih okrog 250 milijonov dinarjev za delavske poštinske domove.

V makarskem okraju v Dalmaciji uspešno povečujejo pridelovanje oliv. Doslej so posadili okrog 3.000 drevesc, s čimer so načrt saditve v zadnjih dveh letih presegli za 35 odstotkov.

Na železniški progi Ljubljana—Trst so predali prometu most preko reke Pivke, ki so ga lani v avgustu pričeli graditi in ga končali 12 dni pred določenim rokom.

Zahvaljujoč velikim naporom kmetov, množičnih organizacij in organov ljudske oblasti je bila letošnja pomladanska setev v Jugoslaviji temeljito in skrbno opravljena. Vsa kmečka dela so bila v Jugoslaviji letos že vnaprej pripravljena in so se načrtno izvajala. Da je bila vsa zemlja pravočasno zorana in posejana, je največja zasluga državnih posestev, semenskih postaj, obdelovalnih zadrug in strojno-traktorskih postaj. Jugoslavija pričakuje letos dobro žetev.

Strojno-traktorska postaja v Brežicah je opravila svojo nalogo deset dni pred rokom. Sklenila je pogodbo za oranje 2400 hektarov zemlje. Traktoristi so bili zelo produktivni in so orali podnevi in ponoči. Tako so končali delo 10 dni pred rokom. V teh desetih dneh so zorali vso zemljo, ki jo kmetje sami doslej niso mogli obdelati.

Lani je bilo v Jugoslaviji 20 rudarskih šol s 1500 učenci. S prehodom v načrtno gospodarstvo in za izpolnitev petletke pa so se v rudarski in kovinski industriji povečale potrebe po strokovnih kadrih. Zaradi tega so v Jugoslaviji odprli še šest rudarskih šol in 50 strokovnih tečajev.

Delo - jamstvo naše bodočnosti

Uspela kulturna prireditev v Dobu pri Pliberku

V nedeljo, 18. maja so v Dobu pri Pliberku gostovali igralci slovenskega prosv. društva „Danica“ iz St. Vida v Podjuni z igr. „Plavž“. Igra obravnava boj naših ljudi za sadove slovenske zemlje in človeškega dela. Pred predstavo je govoril predsednik Slovenske prosvetne zveze dr. Joško Tischler in v zvezi z vsebino igre med drugim poudaril, da se ista borba bije danes v velikem obsegu. Na eni strani je delovno ljudstvo, ki zahteva sadove svojega dela, na drugi strani pa velekapital, ki se hoče okoristiti z delom ljudi. Tudi naše vprašanje ni več samo ozko nacionalno vprašanje, temveč vprašanje demokracije sploh. Na Dunaju posluje komisija štirih in tu se odloča, ali bo avstrijsko ljudstvo lahko uživalo sadove svojega dela in svoje zemlje, kajti od tega je odvisna samostojnost in obstoj države. V Jugoslaviji so vsa ta vprašanja že rešena, ljudstvo je vzelo oblast v svoje roke in nadzira vso proizvodnjo. Z nacionalizacijo industrije so bile tujim in domačim kapitalistom odvzete vse možnosti izkoriščanja.

Nato je govornik pokazal na strah in paniko, ki jo v deželi ustvarjata OVP in SPO s pisanjem svojih listov in z grožnjami svojih govornikov o zopetnem izseljevanju po državni pogodbi in dejal med drugim:

„Mi nismo imeli nobenega povoda, da bi širili razburilne vesti in spravljali ljudi v strah, kajti mi smo si svoje stvari gotovi. Boje se samo tisti, ki v svojo stvar sami ne verujejo. Tisti gospodje, ki so desetletja tlačili slovenskega človeka in ga izkoriščali, so se ustrašili svoje lastne slike, ki smo jim jo pokazali pred svetovno javnostjo. Zato so postali nervozni in negotovi. Na tem tudi nič ne spremeni, če nas skušajo blatiti kot naciste in fašiste. Nikdar nisva z dr. Petkom govorila s Seyss-Inquartom ali mu poslala kakršne koli izjave in vendar je to laž natisnila „Neue Zeit“, jo ponatisnila „Volkszeitung“ in jo je ponovil minister na svojem zborovanju v Celovcu. Laž pa ostane laž.“

H kongresu SPOe

V soboto, 17. maja in nedeljo, 18. maja je bil v St. Vidu ob Glini deželni kongres socialistične stranke. Kongresa, ki je zasedal pod geslom »Kärnten ungeteilt«, se je udeležilo nad 250 delegatov ter veliko število gostov in socialističnih prvakov.

V nedeljo je socialistična stranka priredila 51 javnih shodov, na katerih so socialistični predstavniki govorili predvsem o vprašanju mirovne pogodbe.

O nedeljskem kongresu piše koroški »Volkswille«, organ KPOe, med drugim: »Na kongresu v St. Vidu ob Glini se je v odločilnih vprašanjih, pred katerimi stoji avstrijski delavski razred, bolj kot kdaj poprej pokazala razlika med nazori majhne, a vodilne plasti v tej stranki in nazori množice njenih zaupnikov.“

Vicekancler Schärf in Pittermann sta zelo mnogo govorila proti komunizmu, zelo malo proti OeVP in skoraj nič o veliki stiski delavstva. Govorila sta zelo mnogo o zahtevah socialistične Sovjetske zveze in Jugoslavije, prav nič pa o tem, da hočejo nekomunistične zapadne sile na pr. obnoviti veljavnost starih, že davno urejenih obveznosti prve republike. Prav nič nista povedala o DP, zelo mnogo pa

Če nam Schumy pripoveduje bajke, tedaj bi ga samo opozoril na to, da naš interes niso ne dinarji in ne dolarji, temveč življenjske pravice koroških Slovencev, da pa nihče od nas nima naloženega premoženja v Svici in da stopamo pred javnost z mirno vestjo in čistimi rokami.

Danes kolebajo med tem, ali bi postavili pred sodišče Kaibitscha, ki se ga bojijo, in med jezo, da se Kaibitschu le ni posrečilo rešiti koroškega vprašanja na svoj način. Za nas Slovence ni panike in ne strahu, jasna pamet nam narekuje odločitev, ker nočemo in ne smemo več doživeti leta 1938 in njegovih posledic.

Če nam očitajo, da na slovenskih zborovanjih govorijo neavstrijski državljani, tedaj bi samo pripomnili, da so to brez izjeme rojeni Korošci, ki so se na teh tleh z orožjem v roki borili za življenjske pravice koroškega ljudstva in si s tem pridobili vso pravico govoriti v imenu koroških Slovencev. Sicer pa se vprašanje državljanstva ne more reševati pred državno pogodbo, kajti na platnice državne pogodbe bodo šele zarisane meje in takrat bomo šele videli rešeno vprašanje državne pripadnosti.

Na očitke, da pošiljamo mednarodni javnosti napačna poročila, češ da imamo vendar „vse pravice“, naj pripomnimo samo eno: Leta 1941 so nam z zaplenbo naših kreditnih zadrug in Zdržne zveze zaplenili težke milijone premoženja v zlatih žilgih. Stevilke so točno zabeležene, lastniki so zapisani v registrih. Deželna vlada je 6. marca 1946 sklenila, da vrne to premoženje, a do danes se ni ničesar zgodilo.

Edino delo je jamstvo naše bodočnosti. Skrbeti pa moramo, da bomo tudi sadove svojega dela uživali sami, skrbeti moramo, da bodo delali vsi.“

Po govoru je zapel dekliški zbor nekaj narodnih pesmi, nato pa je sledila igra, ki so jo igralci zelo dobro odigrali. Na koncu so zapeli vsi navzoči pesem „Hej, Slovani“.

o zasedbenih četah, ki so v Avstriji, ker to zahtevajo prav ti ljudje.

Na drugi strani pa je v diskusiji govorilo 34 zaupnikov o vprašanjih, o katerih socialistični funkcionar mora govoriti: o skrbih delovnega ljudstva, o naraščajoči stiski, o nujnosti borbe proti desničarskim sovražnikom. V diskusiji so prevladovala vprašanja o preskrbi in pokazalo se je, da socialistična množica dobro ve, kdo in kje so krivci sedanje stiske. Prav tako so socialisti trdovratno spraševali, kaj je pravzaprav s paktom, ki ga je njihovo vodstvo sklenilo z OeVP.

Koroški kongres SPOe je pokazal, da pretežna večina socialistov spoznava, kje stoji sovražnik delovnega ljudstva.

SOVJETSKA ZVEZA ZAHTEVA PREPOVED OROŽIJ ZA MNOŽIČNO UNIČEVANJE

Ob obletnici ustanovitve sovjetsko-ameriškega društva v New Yorku je sovjetski delegat v Varnostnem svetu OZN Andrej Gromiko izjavil, da morajo v prid svetovnega mira in varnosti ZDA in Sovjetska zveza čimprej odpraviti vsa nasprotja, ki so jih „umetno ustvarili“ v vprašanju nad-

JUGOSLAVIJA KOVACNICA NOVEGA ŽIVLJENJA

Iz govora A. Hebranga, predsednika jugoslovanske načrtne komisije

V primeri s staro Jugoslavijo se je nova Jugoslavija v kratkem povojnem razdobju obnove in izgradnje iz temeljev spremenila. Hitri tempo povojne obnove in izgrajevanja, veliki uspehi v reorganizaciji narodnega gospodarstva in v njegovem splošnem preurejanju, uspehi na socialnem, zdravstvenem in kulturnem področju nam kažejo z vso jasnostjo vse prednosti in premoč nove ljudske države FLRJ nad staro kapitalistično in reakcionarno Jugoslavijo. Nova ljudska demokracija je v praksi opravila velik izpit. Nova Jugoslavija kaže svetlo sedaj v miru, kakor tudi poprej v vojni, kakšne sadove prinaša njenim narodom prava demokratična oblast. S takimi uspehi se ne morejo pohvaliti tisti narodi, ki jih je osrečila vladavina zapadno-demokratičnega tipa.

Tvorno delo narodov Jugoslavije in naše zmage pri obnovi in izgrajevanju navdušujejo vse prave demokrate po širnem svetu in vzbujajo zavist in sovraštvo pri reakcionarjih v vseh državah. Kaj se je prav za prav spremenilo v naši državi in na kakšen način se dajo pojasniti vsi naši uspehi in vse naše zmage?

Prvič: Spremenil se je značaj oblasti. Oblast je prišla iz rok izkoriščevalcev in reakcionarjev v ljudske roke.

Drugič: Porušena je stara država, država izkoriščevalcev delovnega ljudstva, zgrajena pa je nova ljudska država, država novega tipa, ki varuje in pospešuje koristi delovnega ljudstva. Spremenila sta se tudi socialni značaj in vsebina komandnih vrhov narodnega gospodarstva. Kapitalisti so pregnani s komandnih položajev v narodnem gospodarstvu, njihova izkoriščevalska odpravljenost je njihova izkoriščevalska lastnina v industriji, bančništvu, lastništvu zemlje in v veletrgovini. Tako je bil ustvarjen vodilni, po svojem značaju socialistični sektor narodnega gospodarstva, kot materialni temelj ljudske oblasti. Nastanek državnega sektorja narodnega gospodarstva omogoča odpravo slepega delovanja ekonomskih zakonov in prehod na zavestno vodstvo narodnega gospodarstva. Danes vodi naša ljudska država, država novega tipa, na podlagi splošnega državnega plana, gospodarski in družbeni razvoj države. V stari Jugoslaviji so vodili gospodarstvo zaradi svoje obogatitve bankirji in industrijci in veleposesniki. Njim je za vedno odzvonilo. Naša ljudska država vodi gospodarstvo in njegovo izgrajevanje v korist gospodarske in politične krepitve in dvigovanja blagostanja delovnega ljudstva.

Tretjič: Spremenili so se stari kapitalistični odnosi v proizvodnji, ki so temeljili na izkoriščanju delovnega ljudstva. Grade se novi socialistični odnosi v proizvodnji. S tem se ustvarjajo materialni in socialni pogoji za odpravo izkoriščanja človeka po človeku.

Četrtič: Spremenila se je organizacijska oblika narodnega gospodarstva. V skladu s socialističnim značajem vodilnih gospodarskih panog dobiva narodno gospodarstvo organizacijsko obliko planskega gospodarstva. Plansko gospodarstvo potiska ob stran slepo delovanje ekonomskih zakonov in podedovano anarhičnost. Socialistični gospodarski sektor vpli-

va na vse druge sektorje in določa razvojno smer vsemu gospodarstvu.

Petič: Spremenili so se odnosi med industrijo in kmetijstvom delovnega kmeta. V stari Jugoslaviji je bil odnos industrije nasproti kmetijstvu delovnega kmeta odnos izkoriščevalcev nasproti izkoriščanemu. Kmetijstvo je bilo podrejeno koristim kartelov, bankirjev, industrijcev in veletrgovcev. To je bil glavni vzrok, da je delovni kmet propadal. Novi odnosi med industrijo in kmetijstvom se opirajo na medsebojno podporo in dopolnjevanje.

Šestič: Spremenila sta se tudi trgovina in njena vloga. V stari Jugoslaviji smo imeli med industrijo in kmetijstvom kapitalističnega posredovalca — trgovca. Ta je izkoriščal delovno ljudstvo in je dvakrat zaslužil velike profite, ko je kupoval od kmeta kmetijske pridelke in mu prodajal industrijske izdelke. Tudi temu je enkrat za vselej konec. Namesto kapitalističnega posredovalca imamo danes državno, združeno in malo zasebno trgovino. Njihova naloga je, da kar najbolj uspešno in s kar najmanjšimi stroški posredujejo v prometu blaga, da preskrbujejo deželo z industrijskimi izdelki in da odkupujejo kmetijske pridelke.

Sedmič: Spremenil se je denarni in kreditni sistem. Združeni bančni in industrijski kapital je brezskrbno izkoriščal našo deželo in spravil delovnega kmeta v razpite kmečke dolge. Tudi temu je enkrat za vselej konec. Danes se je naše poželje osvobodilo pritiska finančnega kapitala, ki ga je izkoriščal in držal v pomanjkanju. Gradi se nov sistem cenene državnega kredita, ki bo podprl napredek kmetijstva in delovnega kmeta.

Osmič: Spremenil se je način razdelitve narodnega dohodka. V stari Jugoslaviji je šel ogromen del narodnega dohodka v žep domačih in tujih kapitalistov. Ti so znaten del tega dohodka razsipali za brezplodno in razkošno življenje. Odprava zajedalskih eksistenc in znižanje precejšnjega dela neproduktivnih izdatkov omogoča novo in pravičnejšo razdelitev narodnega dohodka na fond potrošnje prebivalstva, fond akumulacije in fond državnih rezerv. Nova razdelitev narodnega dohodka zagotavlja tudi visok tempo akumulacije ter dvigovanje materialne in kulturne stopnje delovnega človeka.

Te spremembe so iz temeljev spremenile stvari, ljudi in odnose. Te spremembe pojasnjujejo vse naše uspehe. Naši narodi bi preživljali črne in težke dni, če bi jim bila po vojni po nesreči vsiljena zapadna demokracija. Posledica teh sprememb je neverjetno navdušenje, politična aktivnost, poštenost in ustvarjalni polet delavskega razreda ter vsega delovnega ljudstva naše domovine. Delovno ljudstvo se je rešilo razrednega in nacionalnega tlačanja in strnilo svoje vrste v boj za izgraditev lepše in srečnejše bodočnosti.

Če vzamemo vse te spremembe skupaj, vidimo, da so omogočile našo hitro obnovo in izdelavo našega prvega petletnega plana za razvoj narodnega gospodarstva FLRJ. Odveč bi bilo dokazovati, da ta dejstva z neizpodbitno silo in jasnostjo potrjujejo pravilnost politike zvezne vlade s tovarišem Tiltom na čelu.

nami je bila samo Romunija s 13 kg; 71 kilovatnih ur električne energije, pri čemer je bila za nami samo Bolgarija z 42 kilovatnimi urami; 0,06 kg nafte, torej zadnje mesto; 42,5 kg cimenta, pri čemer sta bili za nami samo Madžarska s 26 in Češkoslovaška z 18 kg.

Tako je torej z našo industrijo. Nič bolje pa ni s kmetijstvom. Tudi tu smo zavzemali zadnje mesto, ki ni bilo vredno zavidanja. Značilno za naše kmetijstvo je zaostalo, primitivno obdelovanje zemlje in nizek donos na ha.

Povprečni donos na ha je bil 13,3 metrskih stotov pšenice, pri čemer je bila za nami samo Romunija z 9,1 m. stota; 61 m. stotov krompirja, s čimer smo bili na zadnjem mestu v Evropi; 180 m. stotov sladkorne pese, pri čemer je bila za nami samo Romunija z 91 m. stoti.

Delež industrijskih in krmilnih rastlin na njivah je znašal v odstotkih 7 odstotkov. Bili smo na zadnjem mestu.

Industrializacija in elektrifikacija

Petletni plan razvoja narodnega gospodarstva FLR postavlja kot glavne naloge:

1. Odstranitev gospodarske in tehnične zaostalosti;
2. dvig, utrjevanje gospodarske in obrambne moči države;
3. okrepitev in nadaljnji razvoj socialističnega sektorja narodnega gospodarstva in novih odnosov v proizvodnji, ki izhajajo iz tega, ter
4. dvig splošnega blagostanja delovnega ljudstva v vseh treh gospodarskih sektorjih.

Za izpolnitev teh velikih nalog je določenih 278 milijard in 300 milijonov dinarjev investicij.

Da bomo odpravili našo gospodarsko in tehnično zaostalost, je treba izvesti industrializacijo in elektrifikacijo naše države na sodobni tehnični podlagi; zgraditi moramo sto in sto novih tovarn in desetine električnih central, odpreli nove rudnike in obnoviti in modernizirati stara podjetja in stare rudnike. V ta namen bomo investirali okrog 120 milijard dinarjev. Vrednost industrijske proizvodnje se bo v letu 1951 dvignila na petkratno višino proizvodnje iz leta 1939 ali od 3378 dinarjev na 10.625 dinarjev na enega prebivalca.

Gospodarska in obrambna moč vsake države je odvisna od težke industrije, zlasti od črne metalurgije in strojne industrije.

Elektrifikacija

Tak program izgraditve naše industrije nas sili, da elektrificiramo našo državo. V petih letih bomo investirali v elektrifikacijo 30 milijard dinarjev. Doslej neukročene in neizkoriščane vodne sile v državi bomo spremenili v moderno in močno silo. Znatno se bo dvignila proizvodnja cenene električne energije z gradnjo vrste hidrocentral in pomožnih kaloričnih central. Država bomo prepletili z daljnovodi, ki bodo

Poraba umetnih gnojil na ha površine 0,3 kg. Bili smo na zadnjem mestu.

Povprečno so dajale krave 900 litrov mleka na leto. Bili smo na zadnjem mestu.

Na enega prebivalca je prišlo na leto 155 kilogramov pridelka pšenice. Bili smo za Madžarsko in Bolgarijo.

To pa še ni vse. Stara Jugoslavija se je razvijala po zakonih neenakomernega razvoja, ki veljajo za vse kapitalistične države. Posledica tega so velike razlike v stopnji gospodarskega in kulturnega razvoja posameznih ljudskih republik in groba nesorazmerja v vsem gospodarstvu. Na te naletimo v posameznih panogah: v rudarstvu in industriji, v kmetijstvu in prometu, v ponudbi in povpraševanju po kmetijskih in industrijskih proizvodih itd. Imamo velika nesorazmerja med posameznimi panogami narodnega gospodarstva. Kot posledica naše gospodarske zaostalosti je med njimi najvažnejše nesorazmerje med industrijo in kmetijstvom.

Zato je naša največja naloga, ki bo omogočila reševanje vseh ostalih nalog, da izgradimo dovolj močno in tehnično sodobno opremljeno težko industrijo. Brez razvoja težke industrije ne moremo niti misliti na opremo ostalih panog naše industrije z modernimi stroji, napravami, aparati in orodjem. Brez tega ne moremo tehnično opremiti prometa, kmetijstva in armade. Z izgraditvijo težke industrije bomo ustvarili produkcijsko in tehnično bazo za preporod in tehnično opremo vseh panog gospodarstva.

Petletni plan ima v načrtu izgraditev cele vrste novih industrijskih panog. Med najpomembnejše spadajo industrija težkih in srednjih orodnih strojev, elektroindustrija, industrija težkih lokomotiv in vagonov, velikih parnih kotlov, vodnih turbin, kamionov, traktorjev, kmetijskih strojev večjega tipa, težkih gradbenih strojev, žerjavov itd. Proizvodnja v kovinski industriji se bo povečala približno 7-krat v primeri s proizvodnjo v letu 1939, proizvodnja industrije gradbenega materiala nad 8-krat, kemične industrije nad 9-krat, električne industrije nad desetkrat. Sodobni stroji bodo zamenjali preprosto orodje in priprave, izločili bomo izrabljene in zastarele naprave ter zavrgli zastarelo organizacijo in zastarele delovne metode. To bo silno dvignilo produktivnost dela in zmanjšalo proizvodne cene.

odvajali električni tok iz central, da bo gnil naše tovarne, vlake, stroje, aparate in razsvetljeval naše vasi in mesta. Petletni plan računa s povečanjem proizvodnje električnega toka na 4.350.000.000 kilovatnih ur v letu 1951, kar bo štirikrat več kakor v letu 1939. Proizvodnja toka se bo povečala na 272 kilovatnih ur na prebivalca v primeri z 71 kil. urami pred vojno. Tako bomo prehiteli mnoge, ki so pred nami.

Rudarstvo

Naša država je tudi že doslej rabila velike množine premoga, železa, jekla, bakra in aluminija. Odslej bomo rabili vsega tega še več, da bomo lahko krili potrebe investicijske izgraditve velikega obsega, potrebe zaradi povečane zmogljivosti naših tovarn in prometa ter rastoče potrebe prebivalstva. Investirali bomo nad 30 milijard za izgraditev rudarstva in črne metalurgije. Modernizirali bomo stare rudnike in odprli nove, navrtali bomo zemljo in odprli nove vrelce nafte. Zgradili bomo plavže, jeklarne in valjarne. Odpravili bomo veliko pomanjkanje teh proizvodov, ki ga naša država tako težko občuti še sedaj. Petletni plan ima v načrtu povečanje proizvodnje

premoga in koksa od 6 milijonov ton v letu 1939 na 16,5 milijona ton v l. 1951, ali 2,5-krat; nafte od 1900 na 450.000 ton ali 450-krat; železne rude od 613.000 na 1,5 milijona ton ali 2,5-krat; surovega železa od 101.100 ton na 550.000 ton ali za 5,5-krat več; jekla od 235.000 ton na 760.000 ali za več kot trikrat več.

V letu 1951 se bo v primeru z letom 1939 povečala proizvodnja na enega prebivalca: proizvodnja premoga od 339 kg na 1031 kg ali 265 odstotkov; proizvodnja jekla od 15 kg na 48 kg ali za 320 odstotkov; proizvodnja aluminija od 0,1 kg na 0,8 kg ali za 800 odstotkov. (Dalje)

Gospodarska in tehnična zaostalost stare Jugoslavije

Stara Jugoslavija in fašistična okupacija sta nam zapustili težko dediščino tehnične in kulturne zaostalosti. Zato je sedaj naša napredna družbena, politična in državna zgradnja stavba v očitnem protislovju s svojo zaostalo gospodarsko podlago. Znano je, da je posledica zaostalega gospodarstva in tehnike slabost, odvisnost, materialno pomanjkanje in nizka kulturna stopnja. Narodi Jugoslavije se ne morejo sprijazniti s takimi življenjskimi pogoji. Oni hočejo živeti človeka vredno, svobodno, bogato in kulturno življenje. Da pa bi lahko ustvarili

pogoje za tako življenje, moramo kar najhitreje odstraniti protislovje med našo napredno družbeno in politično zgornjo stavbo in njeno zaostalo gospodarsko podlago. Naš petletni plan rešuje to vprašanje.

Jugoslavija je pred vojno po industriji spadala med najbolj zaostale države v Evropi. Leta 1939 je proizvajala na enega prebivalca 389 kg premoga, s čimer smo bili pred Romunijo in Bolgarijo; 6 kg železa, tako da je bila Jugoslavija z Romunijo skupaj na zadnjem mestu; 15 kg jekla, to je na predzadnjem mestu, za

Pri maršalu Titu

Nov, nad vse pričakovanje lep svet se nam je odprl, ko smo prekoračili danes še obstoječo krivično mejo in smo zagledali zemljo svojih svobodnih bratov. Prispeli smo v našo pravo domovino, Slovenijo. Od vsepovsod so nas pozdravljali ljudje, od vsepovsod se nam je smejala sonce. Dobili smo na tisoče in tisoče novih vtisov, ki jih nikdar ne bomo mogli opisati, tudi če bi se še tako trudili. Toda česar ne morejo napisati naše roke, ki so jih učili pisanja tuji ljudje za tuje ljudi, to so bila zmožna občutiti naša srca. Vrhunec sreče pa smo doživeli, ko smo bili izvoljeni za delegate za sprejem pri maršalu Titu.

V Kranju smo zapustili svoje tovariše in vlak je odpeljal preko Ljubljane in Zagreba v Beograd. Na predvečer največjega praznika vsega delovnega ljudstva, 1. maja, smo prispeli v živahno jugoslovansko prestolnico. Doživeli smo veliko prvomajsko slavo in bili deležni največje bratske ljubezni in ljubeznive pozornosti. Pri prvomajski paradi smo korakali na čelu veličastnega sprevoda ob strani zastopnikov vseh jugoslovanskih narodov. In tu smo ga prvič videli — prvega borca jugoslovanskih narodov in prvega delavca — maršala Tita. Ne morem opisati vtisa, ki ga je name in na vse nas napravil prvi pogled na maršala Tita. Naša delegacija je stala ravno nasproti častne tribune, kjer je bil maršal Tito z vlado, generali, diplomati in z drugimi visokimi osebnostmi. Nepopisna čustva so se prelivala v nas, ko smo gledali tega velikega borca in državnika Jugoslavije in videli ljubezen in brezmejno spoštovanje, ki mu ga izkazujejo vsi narodi Jugoslavije. Žal ni mogoče v nekaj vrsticah opisati majske manifestacije in moči svobodnega ljudstva, ki si kuje lepše življenje. Silen je ta vtis, zlasti ko vidiš to globoko povezanost svobodnih ljudi s svojo ljudsko oblastjo. Omeniti moram še tisto, kar je na nas koroške Slovence napravilo neizbrisni vtis. Zastopniki vseh narodov in narodnih manjšin, ki živijo v Jugoslaviji so z ogromnim navdušenjem pozdravljali svojega ljubljene maršala Tita, ko so korakali mimo tribune. Godba in vse drugo je moralo utihniti in po beograjskih ulicah si slišal navdušene pozdrave maršala Tita v italijanskem jeziku. Med zastopniki narodnih manjšin pa so korakali tudi zastopniki Albancev, Turkov, Madžarov, Slovakov in drugih.

Malo zunaj Beograda stoji vila, ki je bivališče največjega Jugoslavana. Bil je lep mayski dan v deželi sonca. Sedeli smo na vrtu in pričakovali, da se prikaže maršal Tito. Nemirno so bila naša srca in silno smo bili radovedni, kako nas bo sprejel ta veliki državnik.

In potem je prišel. Ko je stopil med nas in smo si podali roke, nas je takoj zapustil ves nemir. Maršal Tito se je smehljaj. Imeli smo vtis, da smo prišli kot tovariši k velikemu tovarišu. Sedli smo in mu izročili darila naših rojakov, med njimi tudi zibel-

ko, napolnjeno s prstjo Gosposvetskega polja — zibelko Slovenije.

Naš sprejem ni bil tak sprejem, kakor ga imajo diplomati. Nasprotno, čutili smo, da smo prišli kot bratje k bratu. Preprosto smo se pogovarjali in vendar smo iz vsake kretnje in iz vsake besede maršala Tita videli, kako velik je ta mož, ki sedi med nami in se z nami pogovarja. Govorili smo tudi o razmerah na Koroškem in o naši borbi. Maršal Tito nas je prepričal, da je nadaljevanje naše borbe nujno potrebno in da brez borbe ni zmage. On, maršal Tito, ki je vtelesenje slavne osvobodilne borbe jugoslovanskih narodov, nam je vli v srca trdno zavest, da je treba nadaljevati svetlo tradicijo narodnoosvobodilne borbe tudi še danes in vse dotlej, dokler ne bomo dosegli popolne svobode. Mi, ki smo na lastne

oči videli Titovo Jugoslavijo, smo se globoko prepričali o tem, da je naš cilj vreden velike borbe in vsake žrtve vsakega koroškega Slovenca, in to ne samo iz narodnostnih, ampak še predvsem in posebno iz socialnih in gospodarskih razlogov. V zavesti, da bomo srečni le tedaj, kadar bomo s svojimi brati združeni pod eno streho, smo se morali posloviti od maršala Tita, kajti čas za naš sprejem je kmalu minil.

Podoba maršala Tita se je globoko vtisnila v slehernega izmed nas. Nikdar je ne bomo pozabili. Vedno nam bo dajala nov pogum, da se bomo lotili neustrašeno vseh nalog, ki jih moramo izpolniti, če hočemo, da postanemo državljani Titove Jugoslavije in s tem svobodni in enakopravni ljudje.

Pavle Zima.

Evangelij ali politika

Iz Podjune nam pišejo:

Celovski škof je te dni razposlal po slovenskih dekanijah oster ukor na vse duhovnike, ki so podpisali spomenico za priključitev k matičnemu narodu. V svoji okrožnici imenuje škof ta postopek narodno zavednih duhovnikov „žalosten pojav v svoji škofiji in pregrešek proti cerkveni avtoriteti“. V okrožnici je še posebej poudarjeno, naj se slovenski duhovniki v bodoče vzdrže vsakega vmešavanja v politične zadeve.

Pri tem se nehoti vprašamo, ali velja ta zapoved samo za zavedne slovenske duhovnike, ali tudi za tiste duhovnike, ki so se svojemu narodu izneverili. Če naj velja to pravilo za vse enako, potem ne moremo razumeti, kako je mogoče, da župnik Komar iz Galicije popolnoma nemoteno opravlja svojo protinardno in protijugoslovansko propagando.

Ne spominjamo se več, kdaj je imel ta gospod svojo zadnjo pridigo, ki bi bila vzeta zares iz Kristusove blagovesti. Na češčenju v Smarjeti v Rožu, pri Mariji na Otoku 29. oktobra 1946, na Reberci 10. aprila 1947 in na cerkvenem shodu 3. maja 1947 v Zitari vasi je celo svojo pridigo posvetil neosnovanim in lažnim izpadom proti Jugoslaviji. Posebno zadnja pridiga v Zitari vasi je bila ena sama kleveta nove

Danes imamo ljudsko oblast, ki skrbi za vse enako. Naša oblast se ne opira na bajonete. Mi sicer imamo bajonete, toda ti niso kakor v stari Jugoslaviji naperjeni proti ljudstvu, ampak so namenjeni za njegovo obrambo.

Maršal TITO

Jugoslavije, ki jo je imenoval „državo krvavih morilcev“, bralce „Slovenskega vestnika“ pa je enostavno izobčil iz cerkvenega občestva. Kakor bi bil sam priča strahotni srednjeveški inkviziciji, jo v svojih pridigah presaja v sodobno našo matično državo in si izmišlja poljubne številke o nekih duhovnikih — mučenikih, ki jih vselej prikroji po svojem razpoloženju. Zanimivo je tudi to, da ta vneti branilec vere nikdar ne omenja žrtv fašizma. Mogoče mu ni znano, da je bilo v nacistični dobi v Avstriji zaprtih 723 duhovnikov, kakor tudi nam ni znano, da bi se bil gospod Komar kdaj javno postavil v bran fašističnim zatiralcem vere.

V Zitari vasi je gospod Komar, ki trdi, da uživa vso naklonjenost svojih višjih cerkvenih predstojnikov, v polurni pridigi žalil najgloblja čustva slovenskega ljudstva. Ljudje so majali z glavami in si niso bili na jasnem, ali so v cerkvi ali pa poslušajo izvajanja bivšega funkcionarja „Heimabunda“.

Posebnost gospoda Komarja je v tem, da se čuti poklicanega za veliko širši delokrog, kakor pa je njegova fara. Ni izključeno, da je prišel do tega prepričanja po ukaz „strogo nepolitičnega“ škofijskega ordinariata. Skoro ni pogreba daleč naokoli, na katerem bi se ne pojavil gospod Komar s svojim političnim govorom. Zanimivo je tudi, da gospod Komar uživa vso naklonjenost bivše nacistke, sedaj nastavljene pri zasedbeni oblasti v Velikovu, ki mu je izposlovala novo motorno vozilo.

Ali naj bo to tista „nepolitičnost“, ki jo tako kategorično zahteva celovski škofijski ordinarijat?

partizane iz Bojeve čete. Tudi ti zapazijo naše, eden od njih pa jih ne prepozna in zbeži dalje po strugi. Druga dva, ki sta bila težko ranjena, pripeljejo izvidničarji v naš bunker. Tovariš Gustl je bil ranjen v prsi, dočim je imel tovariš Cvetko prestreljeni obe kolena. Gustl je umrl na posledicah težke rane, še preden smo se sprijeli z Nemci. Medtem so spodaj zapakali strelji. Tretji tovariš, ki je prej zbežal po strugi potoka, je padel v švabsko zasedo, ko je prišel do poti, ki je peljala čez potok. Pozneje smo zvedeli, da je imel srečo in da je zdrav ušel iz nastavljenе pasti.

Sovražnik je bil torej v neposredni bližini. Gotovo je imel s te strani tudi dobro zastraženo. Zato smo sklenili, da se umakne glavnina z ranjenim tovarišem 50 metrov nad bunker v pokretni razdalji. Bilo je ob dveh popoldne. V zasneženem, visokem smrekovem gozdu je vladala mučna tišina. Povelja smo dajali in prenašali šepetaje. Na stražarsko mesto sem postavil puške večšega tovariša lovca, kateremu sem nekaj minut prej pojasnil napeti položaj. Popolnoma ti zaupam to važno mesto, sem mu dejal. Če pridejo Nemci, pridejo najprej do tebe. Imáš daljnogled. Dobro oglej, da ne ustreliš našega. Če pa zapaziš kljukasti križ ali SS-ovski znak, pa pomeji kakor na zajca. Če Nemci zavohajo svojo lastno kri, si ne bodo upali za nami. Misli na to, da imamo s seboj ranjenega tovariša.

In res. Komaj sem bil na sredi poti od glavnine do stražarja, odjekne njegov prvi strel in takoj za tem drugi. In že se zasli-

KULTURNA PRIREDITEV V ČAST MATERAM V KOTMARI VASI

V nedeljo, 18. maja je naša mladina pri Dovjaku na Trabesinjah dostojno počastila naše matere. Mladina in pionirski so pokazali staršem in sovrstnikom, česa so se naučili. Nad 200 ljudi je napolnilo dvorano, nakar je predsednik slovenskega prosvetnega društva tovariš Vašnik otvoril prireditev. Po deklamacijah v čast materam je sledil slavnostni govor tov. Ogrisa iz Bilcovsa. Govoril je o poslanstvu matere in se posebej spomnil naših slovenskih mater, ki so zlasti v zadnjih letih nacističnih strahot pokazale tako veliko junaštvo. Niso jih oplašila fašistična nasilja, niti grožnja koncentracijskih taborišč, zveste svojemu materinskemu poslanstvu so branile pravice našega ljudstva in človeško dostojanstvo. Zato se v globoki hvaležnosti klanjamo našim junaškim materam in borbenim ženam, ki so vzgojile nov, ponosen rod, pripravljen, da si pribori lepšo in svetlejšo bodočnost.

Tudi obe igri, ki sta sledili, sta obravnavali vzvišenost materinskega poslanstva, ki se ne ustraši nobenega trpljenja. Nastop mladine je bil skrbno pripravljen, posebno prisrčno priznanje pa so želi naši najmlajši. Od deklamacij je najbolj ugajala pesmica naše najmlajše pionirke Urške.

Kotmirska mladina je s svojim nastopom ponovno dokazala, da ima pravi smisel za napredno prosveto. Glavna zasluga gre tovarišicama Elzi in Martinki, ki sta pokazali veliko veselja, požrtvovalnosti in sportskosti. Naši pionirski, ki so se z velikim navdušenjem udeležili tekmovanja, tudi to pot pozivajo svoje vrstnike, da jim po „Vestniku“ ali „Mladi Koroški“ poročajo o svojem delu in o svojih nastopih.

Micka

OBJAVA

Hranilnica in posojilnica v Glinjah vabi vse člane na izredni občni zbor dne 1. junija 1947 pri Cingelcu na Trati ob 3. uri popoldne z naslednjim dnevnim redom:

1. Volitev novega odbora.
2. Slučajnosti.

Načelstvo.

OPOZORILO BRALCEM

Ker zaradi praznika tiskarna v ponedeljek ne dela, izide prihodnja številka v petek, 30. maja. Da pa naši bralci ne bodo prikrajšani, obsega današnja številka osem strani in mladinsko prilogo.

Koroška

V BORBI

ČEZ DRAVO

Karl Prušnik — Gašper:

Vprašanje, kako priti čez Dravo, je še vedno čakalo rešitve. Ko smo šli 20. novembra mimo Male vasi nad Grebinjem, smo naleteli na nemško patroljo. Bili smo v hiši nekega nacističnega „bloklajterja“. Ker „revež“ ni imel prav ničesar za partizane, smo si sami vzeli, kar smo potrebovali. Ko smo ravno ogrinjali bele rjuhe, da bi bili na nočnem pohodu v snegu manj vidni, potrkala stražar na okno. Ker sicer ni imel te navade, sem takoj vedel, da mora biti nekaj posebnega. Ko stopim do njega v mesečno zimsko tišino, me povleče v senco in mi pove, da je opazil švabsko patroljo. Brez premisleka sem užgal s svojo rusko brzostrelko v naznačeno smer, kjer so bili fašisti. Kakor na povelje so užgali tudi vsi moji tovariši. S tem smo ševeda sprožili ogenj tudi na nasprotni strani. V polkrogu smo bili obkoljeni. Z vseh strani se je vsula toča krogel iz brzostrelk, šarcev in pušk. Začele so pokati bombe. Umaknili smo se po čistini v globoko strugo. Nemci, ki niso stedili z municijo kakor mi, so še vedno streljali, ko smo bili že zdavnaj na varnem. Spopad je ostal brez posledic, samo tovariš

Jurij je našel drugi dan kroglo iz nemške brzostrelke v svoji torbici.

Se isto noč smo prišli do avstrijskega kmeta, kjer so nas zelo prisrčno sprejeli. Ta avstrijska hiša pri Rudnikarju v Zgornjih Krčanjah ni bila nič manj gostoljubna in je prav tako rada postregla partizanom kakor vsaka zavedna slovenska hiša. Tukaj se nam je prostovoljno javil v partizane tovariš Fric, eden izmed treh drvarjev, ki so stanovali pri tem kmetu.

Šestega decembra je bil za nas vroč dan. Civilni obveščevalci so nam javili, da pri hafi nad nas močna SS-ovska edinica, ki šteje 2000 mož. Ob desetih popoldne so počile v precejšnji bližini težke angleške ročne granate. V našem bunkerju smo bili vsi v strogi pripravljenosti. Nato sem postavil na tri mesta po dva tovariša na stražo. Imeli smo zaupanje drug v drugega in smo sklenili, da se ne umaknemo iz bunkerja, preden ne bo zapakalo.

Dobrih deset minut po detonaciji granat javi stražar, da v strugi potoka nekdo stoka. Trije tovariši so odšli na izvidnico. V strugi zagledajo tri ljudi in spoznajo v njih

šijo kriki: Auweh! Hilfe! Hilfe! Za njimi pa pruska povelja: Vorwärts — Hurra! Vrhem se k debeli smreki in sprožim Dal sem samo en strel. Imel sem nesrečo. Žavra se mi je v brzostrelki razstrelila in orožje ni delalo. Medtem pa je grmel od vseh strani. Nad nami so eksplodirali različni dumdumki. Sneg se je usipal na nas in padal z dreves s celimi vejami vred. Bilo je kakor ob strašni nevihti. Tromblonke in ročne granate so crkavale okrog nas, kakor bi se odpirala zamrzla zemlja. Tudi naši so pošteno užgali. A ravno tako kakor jaz je imel tudi tovariš Krištof zabito brzostrelko. Pošteno pa jih je Nemcem nasul tovariš Srečko, Slavko in še drugi.

Pri tem spopadu sem bil srčno vzradoščen. Vse je bilo v najlepšem redu in pri nobenem tovarišu ali tovarišici nisem zapazil niti najmanjše razburjenosti. Hladnokrvno smo vzdržali počasni in previdni korak. Nahrbtniki so bili težki, težak je bil ranjeni tovariš. Snega je bilo čez koleno.

Ko se tako umikamo kakih pet minut, je brez vsakega povelja kakor blisk padla vsa kolona v sneg. Takoj sem vedel, da je moral kdo opaziti Nemce. Po trebuhu sem se splazil do tovariša Luca. Povedal mi je, da je razločno slišal nad nami repetiranje mitraljeza, pri tem pa niti za trenutek ni umaknil svojega pogleda od točke, kamor je meril s svojo brzostrelko. Legel sem k njemu, nakar smo nepremično prežali na vse strani. V napetem pričakovanju prvega strela je poteklo četrto ure.

(malje)

BESEDE DR. M. ZWITTERJA

ob slovesu naših pevcev iz Jugoslavije

Pred odhodom naših pevcev iz Jugoslavije je vodja turneje tov. dr. Mirt Zwitter združil občutke odhajajočih in naslednjih besedah po radiu Ljubljana:

„Nemogoče je, da bi opisal vse silne vtise, ki jih odnašamo iz nove, Titove Jugoslavije, domovine naših svobodoljubnih narodov. Po našega zbora se je že po sprejemu na Jesenicah spremenila v mogočno manifestacijo za priključitev Slovenske Koroške k svobodni domovini. Kamor koli smo na svoji turneji dospeli, povsod je slovenski narod enako odločno izražal to svojo željo in zahtevo. Že prej so potovali pevski zbori iz Slovenske Koroške v bivšo Jugoslavijo. Naša sedanja pot pa je bila v znamenju borbene skupnosti vseh Slovencev, skupnosti, ki se je rodila v času skupne borbe za svobodo in socialne pravice vsega slovenskega naroda.

Doživljali smo novo, prerajeno in prekaljeno svobodno domovino. Našo novo Jugoslavijo smo spoznali kot državo ljudstva. Samo delovni človek, ki se zaveda, kaj pomeni zanj ljudska država, je zmožen takšnih delovnih naporov, kot smo jih vi-

deli vsepovsod pri obnovi in pri izvedbi petletnega plana. Ta načrt, ki bo naši domovini postavil temelje za svoboden gospodarski razvoj, je stvar vsega delovnega ljudstva narodov Jugoslavije. Kajti ljudstvo se zaveda, da v ljudski državi vsakdo ustvarja za skupnost in za boljšo bodočnost vseh in tako tudi za samega sebe. Samo tako je razumljivo, da v Jugoslaviji vsepovsod s takim delovnim zanosom zidajo nove domove, gradijo tovarne, mostove, ceste in elektrarne.

Mi, ki prihajamo iz povsem drugih gospodarskih razmer, smo strmeli nad to delavnostjo in udarniško silo. Naravnost presenetil pa nas je delovni polet mladine Jugoslavije, ki s ponosom in zavestjo svobodnega človeka v najtežjih pogojih gradi novo mladinsko progo iz Samca v Sarajevu. Ta prog je prava kovačnica mladega rodu nove Jugoslavije. Tam se kuje resnično bratstvo in edinstvo narodov Jugoslavije in vseh svobodoljubnih narodov sveta. Kako vse drugače je pri nas na Koroškem, kjer po dveh letih od zloma nacističnega nasilja še danes nimamo železniškega pro-

meta in je vse gospodarstvo v zastoji.

Zato so dnevi v svobodni domovini postali za nas najsilnejša vzpodbuda za še bolj odločno borbo za pravice slovenskega ljudstva na Koroškem. Se bolj se zavedamo, kaj pomeni za naš narod resnična svoboda in možnost neoviranega razvoja v ljudski državi. Zlasti obisk pri bratih v Slovenskem Primorju nas je utrdil v zavesti, da samo dosledna in vztrajna borba vodi k svobodi. Obiski v bratskih republikah, Bosni in Hrvaškem, ter sprejem naše delegacije v metropoli Jugoslavije, predvsem pa pristrčni sprejem pri maršalu Titu, voditelju naše nove Jugoslavije, so nas znova utrdili v zavesti, da v svoji borbi nismo osamljeni, ampak so z nami vsi narodi Jugoslavije. Zato bomo nadaljevali svojo borbo s še večjo vztrajnostjo in požrtvovalnostjo. Odhajamo s ponosno zavestjo, da je naš boj za priključitev k Titovi Jugoslaviji doprinos k skupnim naporom jugoslovanskih in vseh svobodoljubnih narodov sveta za pravice in boljšo bodočnost človeštva, za pravičen mir in resnično demokracijo.“

Ljubljanski dnevnik o turneji naših pevcev

Naši pevci v Prevaljah ...

„IZ GORE V GORO BI SI LAHKO ZAKLICALI Z BRATI KOROŠCI.“

Prežih

Prišli so — naši bratje. Srca vseh tu ob meji so se zganila. Po 30 km daleč so prišli, da pozdravijo koroške pevce. Z okrašenimi vozovi, avtomobili, peš. Take množice Prevalje še niso sprejele, najstarejši ljudje ne pomnijo kaj takega. Otroci s cvetjem, da celo dojenčke so prinesle matere s seboj in potrpežljivo čakale z njimi v gneči; prišli so betezni starčki s planin okrog Pece in Uršlje gore. Izpod Pohorja, iz Dravske in Mislinjske doline so privreli živi vreli velike vere in se razlili po prevaljski beli cesti.

Vse je čakalo nestrpno, naša pesem je pripravljala tla toplemu sprejemu. — Vlak! — Zganilo se je jezno glav in zastave so zaplapolale. Pozdravi domačnosti in ljubezni — brat brata objemlje — našli so se tovariši iz borbe, ki nas je tako združila. Koroški odred je tukaj prepletel globoke vezi med ljudstvom in sedaj so se s solzami v očeh zopet pozdravljali stari borci. In Voranc, naš Voranc je govoril.

Godbe so prihitele, ljudstvo je vzklikalo med zvoki in se končno zgrnilo pred prosvetnim domom.

Večerni program. Tako mala je bila danes prevaljska dvorana za toliko množico. Zunanji smo namestili zvočnike, a ljudstvo je godrnjalo, hoteli so svoje najdražje tudi videti, ne samo slišati. — Naša prelepa slovenska koroška pesem, ki jo pojejo tostran in onstran te umetne meje enako mehko — je združila misli vseh. »Naša Koroška« — »Titova Koroška!« — je donelo po dvorani in zunaj odločno — vroče. Le malokdaj se naš človek ob severni meji tako sprosti, da bi kar lila čustva od njega — navadno je vase zaprt kakor te zelene planine.

Skromna darila, ki so jih prejeli iz vseh strani našega okraja, so bila izročena s toliko iskrenostjo, da so nekatere sivolasi gostom privrele solze v oči. Guštanjanski sindikat jim je poklonil »Koroško dekle z jabolki« — lepo delo slikarja tov. Pandurja; tudi ostali darovi so bili mični.

Ko so naši »koroški slavčki«, kakor so jih pozdravljali, zopet po kratkem odmoru zapeli, je dvorana utihnula — zdelo pa se je, da srca utripajo glasno, bolj kakor kdajkoli in bijejo velike ljubezni takt.

V imenu gostov se je zahvalil nemurni dr. Mirt Zwitter vsem, ki so jih pozdravili. Njegove besede so se gale v dušo, legale so na čela in sijale iz oči množice. Kakor da se je vzburilo v nevihti jezero — je vrelo in kipelo iz dvorane. »Ne damo Koro-

ške — ne damo jel!« ... »Narod koroški skupaj!« ...

Ta dan bo ostal našemu ljudstvu v neizbrisnem spominu kot opomin — gostom pa v vzpodbudo.

Fele M.

(Slovenski poročevalec, 13. 5. 1947)

... v Postojni in Ajdovščini

Ze v Postojni jih je primorsko ljudstvo navdušeno sprejelo, nakar so si gostje ogledali postojnsko jamo, v kateri so priredili koncert. Istega dne popoldne so prišli v Ajdovščino, kjer jih je sprejela navdušena množica ljudstva na Titovem trgu. V imenu okrajnega odbora OF jih je pozdravil tovariš Duja. V imenu Korošcev mu je odgovoril tov. dr. Zwitter, član Pokrajinskega odbora OF za Koroško, ki je med drugim dejal: »Borili se bomo trdno in neizprosno vse dotlej, dokler ne bomo tudi mi deležni vseh svoboščin v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji!« V imenu goriških prosvetnih delavcev je Korošce pozdravil tovariš Dominko Saša. Ljudstvo je s številnimi medklci prekinjalo govornike, klicalo Slovenski Koroški in terjalo njeno prključitev k Jugoslaviji.

Nato je koroški pevski zbor pod vodstvom tov. Zdravka Hartmana zapel nekaj koroških narodnih in partizanskih pesmi, od katerih je moral mnoge ponoviti. Zvečer je zbor nastopil tudi v radiu Slovenskega Primorja. Ob slovesu pa so Primorci Korošcem darovali spomenico o Julijski krajini, ki jo je delegacija FLRJ predložila na mirovni konferenci.

Ob povratku so se Korošci zopet ustavili v Postojni, kjer so priredili koncert.

(»Ljudska pravica«, 14. 5. 1947.)

... pri predsedniku vlade LRS

13. maja dopoldne je predsednik vlade LR Slovenije Miha Marinko v navzočnosti podpredsednika vlade dr. Marijana Breclja, prosvetnega ministra Lidije Šentjurske in pomočnika ministra pri predsedstvu vlade Draga Stepišnika sprejel člane Združenega pevskega zbora koroških Slovencev.

Vodja turneje dr. Mirt Zwitter je pozdravil predsednika vlade ter mu izročil darove koroških Slovencev. Naglasil je veselje članov pevskega zbora, da lahko osebno izrazijo predsedniku vlade svojo hvaležnost za pristrčen sprejem, ki so ga doživeli v vseh krajih Slovenije, ki so jih obiskali.

Predsednik vlade Miha Marinko se je zahvalil za pozdrave in darove. Dejal je, da so se člani pevskega zbora na svoji poti po Jugoslaviji lahko prepričali, kako toplo bijejo srca jugoslovanskih narodov za Slovensko Koroško.

Naglasil je, da so uspehi, ki jih dosega jugoslovanski narodi na gospodarskem in notranjem področju obema uspehi za Slovensko Koroško. Na koncu je predsednik vlade zaželel koroškemu Slovincem mnogo uspeha pri njihovem delu za uresničenje načel, za katera so med narodno osvobodilno borbo dali toliko žrtev.

Vodja turneje dr. Mirt Zwitter se je zahvalil predsedniku vlade za sprejem ter naglasil, da bodo koroški Slovenci nadaljevali borbo za osnovne nacionalne pravice do njihove dokončne uresničitve.

Jeseničani so se pristrčno poslovili ...

Koroški pevci so se danes dopolne vrnili v svojo lepo domovino. Kljub delovnemu dnevu je prišlo k slovesu mnogo ljudi, ki so svojim dragim gostom poklonili cvetje in zelenje. K slovesu so se zbrali zastopniki okraja, mestnega ljudskega odbora, sindikata, mladine, fizkulturnih organizacij, AFŽ in učitelji s šolsko mladino. Pred odhodom so se od njih poslovili zastopniki ljudske oblasti in množičnih organizacij. Vsem pa se je v imenu gostov lepo zahvalil za sprejem tov. dr. Mirt Zwitter. Šolska mladina je tik pred odhodom vlaka lepo zapela partizansko pesem »Bratje le k soncu — svobodi. Ko je vlak odvozil s postaje, so zaorili klici: »Živela svoboda na Slovensko Koroško! — Živeli koroški Slovenci!«

(»Slovenski poročevalec«, 15. 5. 1947)

Koroški Slovenci ob odhodu:

„Obljubljamo vam, da bomo s še večjim poletom nadaljevali našo skupno borbo do končne zmage.“

Skoraj tri tedne so bili pri nas Združeni pevski zbori Slovenske Koroške. Obiski koroških pevcev in igralskih družin so tradicija, ki sega še v čase stare Jugoslavije. Tudi sedanji obisk koroških pevcev je svojevrsten kulturni dogodek, ki mu pa ne moremo odrekati tudi določenega političnega pomena, saj so nas obiskali v času zunanje in notranje politične borbe za Slovensko Koroško. Tak značaj mu daje že dejstvo, da so koroški pevci posredovali maršalu Titu, podpredsedniku FLRS tov. Edvardu Kardelju, predsedniku vlade LRS tovarišu Mihi Marinku in predstavnikom Osvobodilne fronte številne resolucije, ki izražajo trdno voljo slovenskega ljudstva na Koroškem po priključitvi k FLRJ. Obisk opredeljuje na drugi strani tudi okolnost, da so se koncerti koroških pevcev vsepovsod spremenili v

mogočno manifestacijo jugoslovanskih narodov za priključitev Slovenske Koroške.

Predvsem lahko ugotovimo, da je bila pot koroških pevcev po Jugoslaviji mogočna manifestacija bratstva in edinstva. Koroške Slovence so na njihovi poti po Jugoslaviji enako pristrčno pozdravljali slovenski ljudje kot bosanski in hrvaški delavci, z enakimi bratskimi in tovariškimi pozdravi so jih sprejemali srbski kmetje iz najbolj južnih predelov Srbije kot mladina delovnih brigad vseh narodnosti na mladinski progi. Nepozabno se je to manifestiranje bratstva in edinstva vtisnilo v zavest koroških Slovencev. Spoznali so lahko, kako trdno so povezani ne le s slovenskim narodom, temveč enako in celo še močnejše z vsemi narodi Jugoslavije ter vsem naprednim človeštvom. To pričajo viharji bratski sprejemi na Primorskem, v Beogradu, Zagrebu, v Bosni, da ne omenjamo sprejemov v Ljubljani in vsej Sloveniji.

Koroški Slovenci so bili gostje naših sindikalnih organizacij. Dejstvo, da je bilo v skupini koroških pevcev tudi večje število delavstva, zlasti iz Borovelj, označuje to bratstvo in edinstvo še prav posebej. Delavci iz Slovenske Koroške so si stiskali roke s trboveljskimi rudarji in jeseniškimi kovinarji, s hrvaškimi, srbskimi in bosanskimi delavci. Lahko bodo povedali delavcem Slovenske Koroške in avstrijskim antifašistom, kakšno mesto ima delavstvo v ljudski demokraciji in kako skrbi zanj Titova Jugoslavija. Mnenje koroških delavcev je bilo, da bi zlasti avstrijski delavci morali doživeti in spoznati državo delovnega ljudstva, kot so jo oni, kar bi močno krepilo enotnost antifašistične borbe na Slovenskem Koroškem.

Te ugotovitve vodijo koroške Slovence k spoznanju, da bodo le s krepitvijo enotnosti lahko uspešno nadaljevali in zmagovito končali svojo borbo. Utrjevanje in poglobljanje antifašistične enotnosti na Slovenskem Koroškem, to je vodilna misel, ki jo nosijo danes koroški Slovenci s seboj ob odhodu iz Jugoslavije. Zavedajo se, da je borba koroških Slovencev za osvoboditev in priključitev nujno zvezana z borbo vsega naprednega človeštva. Kolikor bolj bo del te borbe, tem bolj bo uspešna.

Različne laži svetovne reakcije o Titovi Jugoslaviji, s katerimi so hoteli slabiti borbo koroških Slovencev, so izgubile sedaj zadnjo oporo. Skupina skoraj devetdesetih koroških Slovencev iz vseh krajev Slovenske Koroške bo lahko zdaj neposredno izpostavila vso resnico o novi Titovi Jugoslaviji. Silni vtisi o ljudski oblasti, o obnovi in petletnem planu in o bratstvu in edinstvu jugoslovanskih narodov, ki jih nosijo s seboj koroški pevci, bodo razpršili vse te laži gnile avstrijske reakcije in svetovnih imperialistov. Nepozabna doživetja iz Slovenije, prvomajskih proslav, z mladinske proge, iz različnih obratov in tovarn, vtisi z obiskov pri naših državniki in doživljanje velikanskega delovnega poleta narodov Jugoslavije bodo našli svoj odmev tudi pri delovnem ljudstvu Avstrije.

Trdna in uspešna borba narodov Jugoslavije na notranji fronti pa je koroške Slovence tudi utrdila v zavesti, da je to najboljša pomoč in opora pri njihovi borbi. Priprave, napor in borba za naš petletni plan so hkrati tudi borba za Slovensko Koroško. Prve mogočne obrise tega plana so videli koroški Slovenci. Že ti so jim vzbudili zaupanje v moč in trdnost nove Jugoslavije ter jim utrdili spoznanje, da je taka notranje močna Jugoslavija prvo jamstvo za uspeh njihove borbe.

Koroški Slovenci so se poslovili od nas nesoč s seboj misel bratstva in edinstva, odšli so s trdnim zaupanjem v življenjsko in ustvarjalno silo naše mlade države. Nova Jugoslavija jim je v polni meri dala moči in vzpodbude, tako da so ob slovesu upravičeno zatrdili:

Obljubljamo Vam, da bomo s še večjim poletom nadaljevali našo skupno borbo do končne zmage.

(»Ljudska pravica«, 15. 5. 1947)

VIROJSTNI VASI

maršala Tita

Vas Kumrovec, občina Zagorska sela, okraj Klanjec je oddaljena okrog 40 km od Zagreba in nekaj kilometrov od Mihanovičevega dola, kjer stoji kamenit spomenik pesnika hrvatske himne »Lepa naša domovina« — Antona Mihanoviča. V štirinštiridesetih hišah Kumrovca prebiva 230 ljudi. V tem slikovitem kraju Hrvatskega Zagorja, okrog katerega so nanizani hribovi, je bil rojen 25. maja 1892. voditelj jugoslovanskih narodov, maršal Jugoslavije, narodni heroj Josip Broz — Tito.

Če te privede pot iz Klanjca, zagledaš na desni strani ceste skromno kmečko hišico — rojstno hišo maršala Tita. Nad vežnimi vrati je napisano: »V tej hiši je bil rojen tovariš Tito.« Tu živi zdaj njegov nečak z ženo in otroki. V vsej hiši, v dveh izbah, kjer je preživel maršal Tito svoja otroška in mladeniška leta, čuti človek radostno napetost, kakor da je on zdaj še tu. Titove slike, pripovedovanje kmetov o Titu, vse to govori o ponosu te zagorske vasice, ki je srečna, da je bil rojen v nji najboljši sin jugoslovanskih narodov.

Na steni v prvi izbi visi velika slika maršala, ki jo je podarila Titovi rojstni hiši 14. maja 1945. neka enota srbske divizije, Blagajnik krajev. ljudskega odbora v Kumrovcu pripoveduje, s kolikim navdušenjem so borci iz Srbije obiskali Kumrovec in kako

Danes se bliža ura, ko bo treba govoriti o mejah naše države. Mi o tem v vsej tej vojni nismo govorili, toda zdaj moram vendarle spregovoriti nekaj besed. Naše ljudstvo se je borilo za svojo svobodo, za svojo neodvisnost, za boljšo in srečnejšo bodočnost, toda bori se tudi za osvoboditev tistih naših bratov, ki so desetletja vzdihovali pod tujim jarmom. S to vojno morajo biti naši bratje v Istri, na Primorskem in Koroskem osvobodjeni in tudi bodo osvobodjeni in živeli bodo svobodni v svoji domovini, skupno s svojimi brati. To pa je tudi želja vseh njih. Mi tujega nočemo — a svojega ne damo.

Maršal TITO

srečni so bili, da so lahko izročili sliki ko maršala Tita njegovi rodbini. V hiši hranijo tudi sliko, ki jo je poklonil polkovnik Bajič, dalje sliko maršala Tita in dr. Ivana Ribarja iz pete ofenzive. Ohranjena je tudi fotografija maršala Tita iz let po prvi svetovni vojni.

Posebno se ponašajo vaščani s sliko, ki jo je poslal maršal Tito svoji vasi. Na sliki je posvetilo: »Prijateljem iz moje rojstne vasi Kumrovca — Tito, 5. V. 1944.« Alojzij Dorčič pripoveduje: »To sliko smo dobili preko Moslavine. Vse leto sem jo prenašal in čuval; večkrat, ko sem se skrival pred ustaši, je bila tudi slika z menoj v bunkerju.«

Leta 1943 je bil ustanovljen v vasi ilegalen narodnoosvobodilni odbor, ki je pošiljal v najtežjih okoliščinah ljudi v borbo proti okupatorju in domačim izdajalcem ter podpiral partizane. Vsa vas je bila složna v svojem sklepu, da se bo borila ne glede na težave in žrtve. Iz Titove rojstne hiše je odšlo v partizane pet njegovih sorodnikov, izmed katerih sta dva: Franjo Broz in Stjepan Broz, padla. Iz drugih hiš so odhajali ljudje v oboroženo borbo, tisti, ki so ostali v vasi, so pa pod vodstvom svojega narodnoosvobodilnega odbora delali za zmago.

Predsednik narodnoosvobodilnega odbora Martin Gašpert, ki skromno govori o tem, da je star znanec maršala Tita, pripoveduje o borbi Kumrovca pod okupacijo. V vas so prihajali ustaši in gestapovci, grozili so ljudem in si prizadevali, da bi jih s terorjem odvrnili od narodnoosvobodilnega gibanja. Toda kljub temu je šlo ljudstvo za Titom. Narodnoosvobodilni odbor je neumorno zbiralo orožje in hrano za Zagorsko brigado in partizanske odrede, ki so prihajali v ta kraj in se borili.

»To ni bilo lahko v Zagorju, kjer je kar mrgolelo ustaških garnizij«, pripoveduje Gašpert. Vendar pa smo uspešno delali. Naš ilegalni odbor je delal pod krinko šolskega odbora. Zbi-

rali smo hrano za učitelja, pa smo jo večinoma pošiljali v gozdove. V vasi je bila tudi organizacija mladine in Antifašistične fronte žena. Kmetica Tereza Štefan, ki je vodila druge žene v vasi, je neumorno zbirala obleko in hrano za partizane.

Vsak vaščan se spominja dogodkov povezanih s Titom. Vaščani razkazujejo osnovno šolo, kjer se je učil Tito, ki je bil odličnjak, spominjajo se njegovega očeta in matere Marije, rojene Javoršek iz vasi Javorje, občina Pad-

sreda v Sloveniji. Pripovedujejo o njegovem poznejšem prihajanju v vas, o pogovorih s Titom, ki jih je opozarjal, da se bliža Jugoslaviji fašistična nevarnost.

V kraju kmečkega punta Matije Gubca je bil rojen mož, ki je uresničil njegove težnje in izvojeval pravice jugoslovanskim narodom. Kumrovec ni več samo zagorska vas. Kot rojstna vas voditelja vseh narodov Jugoslavije je Kumrovec enako drag vsej Jugoslaviji.

Pri maršalu Titu v Jajcu

Sedanji rektor Akademije upodablajočih umetnosti v Ljubljani, slovenski slikar Božidar Jakac je dopisniku Slovenskega poročevalca opisal svoje vtise, ki jih je dobil na svoji poti v Bosno, ko je kot član slovenske delegacije prišel na zgodovinsko zasedanje Avnoja novembra 1943, na katerem so bili položeni temelji nove Jugoslavije. Rektor Jakac je dejal:

»Med vtisi, ki so mi ostali najmočnejši v spominu, sta življenje v bunkerju in pot v Bosno, kjer sem portretiral maršala Tita. 8. novembra 1943 pred polnočjo je prišel Titov poziv, naj pride delegacija iz Slovenije na zasedanje Avnoja.

V snežnem metežu sem opravil pot iz Livna v Jajce v družbi tedanjega polkovnika, sedanjega generala Velebita in dveh višjih angleških oficirjev. V Jajcu so naju s polkovnikom Velebitom nastanili v velikem, skoraj praznem poslopju. Nisem še počival polno uro, ko me zbudi tov. Velebit in me pozove, da greva v »fabriko«. Bila je še noč proti jutru, ko sva po sveži brozgi hodila kake pol ure daleč iz mesta, ki je po pravkaršnjem tridnevem bombardiranju nudilo žalostno sliko. Prispeva do velike tovarne v neki soteski. Pri vходу zagledam, v temi se, ob oddaljenem sijju večjo skupino ljudi in opazim, da so sami oficirji. Tedaj sem, kakor prej na polkovniku Velebitu, prvič opazil nove oficirske značke — in zaslutil sem, da grem v bivališče tov. Tita. A tedaj že stojim pred tovarišem Edvardom Kardeljem, ki me veselo pozdravi in me takoj nato predstavi poleg stoječemu tovarišu — našemu vrhovnemu komandantu.

Zmučen in neprespan sem se znašel nenadoma pred njim, ki je predstavljal našo veliko epopejo. Segla sva si v roke. Iz mraka se je zazrl vame blede, izrazit obraz. To prvo srečanje mi bo ostalo trajno v spominu. Ko smo potem prišli v tovarni v pisarniški objekt, sem imel priliko videti tov. Tita v luči, sredi najožjih delavcev. Sedel je za veliko pisalno mizo, obloženo z akti. Globoko sem bil presenečen nad njegovo pojavo. Nič več ni bilo v njem tiste trde slike s kosmato kučmo. Z bledega, upadlega lica je odsevala široka, topla človeška natura, vojak s težkimi doživetji se je spojil s prodornim duhom umetnika. Register izrazov v njegovem obrazu j obsežen: od trdih vojaških potez do neverjetne toplote in resne mehkebe. Zazdel se mi je kakor junak iz starih epov. Tako za čudo smo bili sami priča nekemu novemu epskemu času in junaštvu. Ko sem ga nato skozi tri dni opazoval, skiciral in končno tudi risal in sva sedela ure tiho ali v pogovoru nasproti, sem v njegovem skalnem bunkerju doživel človeka največje širine in razgledanosti, moža odločne volje in prodornega pogleda na važnost trenutka in položaja, obenem pa toplega človeka, ki mi je govoril o svoji materi Slovenki, o naši zemlji in umetnosti. Polno razumevanja je pokazal za problem naših izseljencev po svetu. Med delom je maršal Tito opravljal posle, pregledoval pošto, dajal naloge, vmes pa se je kdaj na kdaj poigraval s svojim volčjakom Tigrom. Portret sem končal 1. decembra 1943. Maršal Tito mi ga je podpisal — in poslej sem nosil portret vedno s seboj v torbi.«

POPOTNI VTISI IZ ŠVICE

Med vojno si je Švica nakopičila solidno zalogo zlata, pa tudi inozemske naložbe kapitala v švicarski industriji so narasle. Ze samo nemška dobroimetja so znašala 3 milijarde švicarskih frankov. Leta 1941 je znašal obtok bankovcev 2,2 milijarde frankov, kritje v zlatu pa je znašalo 2,1 milijarde frankov. Leta 1946 je bilo v obtoku bankovcev za 3,8 milijarde frankov, zlato kritje pa je znašalo 4,9 milijarde frankov.

Kljub temu pa so cene nezadržno naraščale. Živila so bila leta 1946 za 196 odstotkov dražja kakor leta 1939, cene obleke in čevljev pa so se povečale za 220 odstotkov, dočim so mezde naraščale nesorazmerno počasi.

Švicarski zvezni svet sestavlja sedem članov, vsakokratni za dobo enega leta izvoljeni zvezni predsednik ter šest šefov departmanov ali ministrov. Stranka dela, edina stranka, ki zastopa koristi delovnega ljudstva, v zveznem svetu nima svojega zastopnika.

Dovolj je, da poljubnega dne prelištaš švicarske liste, pa lahko ugotoviš, katere politična vprašanja trenutno zanimajo švicarsko javnost. Predvsem so to tri vprašanja: sprejem Švice v organizacijo Združenih narodov, usoda Nemčije in odnosi s Sovjetsko zvezo.

Listi in uradni krogi često izražajo željo, da bi bila Švica sprejeta v Organizacijo Združenih narodov, toda s pridržkom, da priznajo tradicionalno pravico Švice do nevtralnosti. Da pa pri razpravi o tem vprašanju v nekaterih krogih izgubljajo občutek za pravo mero, kaže naslednji primer: neki poslanec je predlagal v parlamentu, naj bi se v Švici ustanovila »nova organizacija Združenih narodov«.

Kakor je znano, je švicarska vlada prekinila diplomatske odnose s Hitlerjevo Nemčijo šele po nemški kapitulaciji, dne

8. maja 1945, in še takrat z omejitvijo, da sklepi zavezniških oblasti v Nemčiji ne smejo zadevati nevtralnih dežel. Ze nekaj dni po prekinitvi odnosov z Nemčijo se je začelo švicarsko zunanje ministrstvo, tako imenovani politični departement, zavzemati za hitlerjevske fašiste. Dne 14. maja 1945 so švicarske oblasti prevzele ves inventar in vso lastnino nemškega poslaništva v varstvo ter sestavile o tem poseben zapisnik, dne 18. maja pa je zvezni svet sklenil ustanovitev posebnega urada, ki daje nemškim fašistom vsakršno pomoč. To je bil začetek za ustanavljanje vseh mogočih društev, družb in združenj za podpiranje nacistov.

Kakor že rečeno se zanimajo uradni švicarski krogi in švicarski tisk zelo živo za usodo Nemčije. Nekateri listi pretakajo grenke solze, da bo nemška industrija zaradi demilitarizacije in odškodninskih plačil propadala, in so mnenja, da je Evropi potrebna močna Nemčija kot branik proti »rdečemu vzhodu«.

Vse to spremlja šovinistična in militaristična propaganda. V državnem proračunu za leto 1947 so bili izdatki v vojaške namene znatno povišani. Tankovske ovire na prelazih in okrog velikih mest še niso odstranjene. Vojska se reorganizira.

Tudi odnosi do Sovjetske zveze so v središču političnega zanimanja. Brez dvoma žele ne le delovne množice, marveč tudi trgovski krogi poglobitev političnih, gospodarskih in kulturnih odnosov s Sovjetsko zvezo. Uradni švicarski krogi pa so glede tega vprašanja vseskozi zelo rezervirani.

Švicarska vlada je potrebovala polnih 28 let, da je prišla do spoznanja, da je bila njena politika do Sovjetske zveze napačna. Več kot četrto stoletja so vodili vladajoči krogi v Švici, tisk in reakcionarne stranke sovražno protisovjetsko politiko, so zastrupljali zavest švicarskega ljudstva s klevetami o socialistični državi ter si pri-

zadevali vzbuditi mržnjo in strah pred vsem, kar je kakor koli v zvezi s Sovjetsko unijo. Ko je prispela sovjetska misija v Bern, ji je švicarska javnost izkazovala najtoplejše simpatije, čeprav so listi konservativnega tabora v svojem brezmočnem besu nadaljevali s klevetanjem sovjetske dežele in njenih državljanov. Tako so na primer lagali, da je sovjetski poslanik prinesel s seboj »zlato v palicah«, da bi »uprizorili v Švici komunistično revolucijo«. Tej bedasti laži se dolgo niso hoteli odreči.

Se danes širijo mnogi švicarski listi klevete in lažnive bajke o Sovjetski zvezi.

Le zelo, zelo malo izvedo v Švici o tem, kar se dogaja v Sovjetski zvezi. Cenzura budno pazi, da bi resnica ne prodrla v švicarsko javnost. Cenzorjeve škarje so nedavno izrezale polovico filma »Parada zmage«, ki so ga nedavno predvajali v Bernu. Pa tudi v tej »bernski izdaji« je izzval ta film med občinstvom živahno zanimanje. Celotno jutranjih urah je bilo težko dobiti vstopnice.

V knjigarnah sovjetskih knjig skoraj ni dobiti. Zato pa se šopirijo v izločbah različnejši »Spomini« in klevetniške brošure o Sovjetski zvezi izpod peresa bilo kakšnega emigranta, ki o današnji Rusiji nima niti pojma.

Če pride sovjetski državljan prvič v Švico, se prav gotovo čudi nad neštevilnimi »mednarodnimi«, »evropskimi« in vsemi mogočimi drugimi inozemskimi združenji, društvi in družbami. Po večini so to skupnine reakcionarne sodrge. V Lausanni na primer se vsak teden sestaja »Ruski nacionalni komitet« pod predsedstvom znanega mednarodnega pustolovca Kutzbeja, okoli katerega se zbirajo strahovi preteklosti, kakor so kneginja Gorčakova, knez Kurakov, madame Kuskova, gospod Prokopovič...

Nedavno je poročal list »Gazette de Lausanne« o nekakšnem »kongresu« tako imenovane »Borbene lige za združene države

Evrope«, ki je bil decembra lanskega leta v Švici. Predsednik te lige je neki Bauer, sotrudnik baselske »National Zeitung«. »Gazette de Lausanne« še poroča, da je kongres »razpravljaval« o ustanovitvi »Združenih držav Evrope«, katerih jedro naj bi tvorila močna Nemčija in z njo »pobotana« Francija.

V Švici se skrivajo številni vojni zločinci, tudi takšni, ki jih iščejo vlade mnogih evropskih držav. Tako na primer je dobil Willy von der Bey, bivši direktor I. G. Farbenindustrie, kot kemik in svetovalec zatočišče v veliki švicarski tovarni kislin v Schweizerhalle. Leta 1943 ga je poslal Hitler na Norveško z nalogo, da onesposobi vso norveško kemično industrijo pred osvoboditvijo te dežele po zavezniških četah. Dovoljenje za prihod v Švico je dobil ta Hitlerjev zaupnik od švicarskega konzula v Oslu.

Tudi veleizdajalci, ki so se borili v vrstah Hitlerjeve vojske, imajo svoje torišče v Švici. Jugoslovanski ustaši, Mihajlovičevi činiki in Andersovi oficirji slave tu svoje orgije. Tudi reakcionarni francoski general Giraud in Romuni iz spremstva Gafensa so našli zatočišče v Švici. V bližini Zeneve živi pobudnik umora Vorovskega, zločinec Polundin.

Nehote se človek vpraša, ali ni to za malo švicarsko deželo vseeno malo preveč te reakcionarne sodrge. Brez ozira na pravico azila, se ne da z ničemer opravičiti, da je postala Švica okrevališče za fašistične rablje, vojne požigalce, veleizdajalce in druge obcenevarne elemente. To gnezdo sovražnikov človeštva brez dvoma vpliva tudi na politično življenje dežele in zastruplja njeno ozračje.

Trdni so temelji, na katerih stoji naša država. Trdno stoji naša nova Federativna ljudska republika Jugoslavija, srečna domovina sedanjih in bodočih pokolenj.

Maršal TITO

Kmetijsko zadružništvo

(Iz referata predsednika Zadrugne zveze F. Lapuša na občnem zboru Kmečke zveze za Slovensko Koroško 7. maja 1947 v Celovcu.)

Gospodarstveniki pripisujejo zadružništvu v bližnji bodočnosti pomembno vlogo za razvoj narodnega gospodarstva. Posebno važno mesto je zadružništvu določeno v ljudsko-demokracijskih državah. V Jugoslaviji, kjer je postavljeno na nove organizacijske temelje in očiščeno vseh kvantitativnih strankarsko-političnih vplivov, se zelo hitro in uspešno razvija. Posebno dobro se razvijajo nabavne in prodajne zadruge (NAPROZE), pa tudi produktivne zadruge ne zaostajajo.

Pri nas na Slov. Koroškem prav gotovo ne manjka zanimanja za zadružništvo, ki se je svoj čas začelo že prav lepo razvijati. Našemu gospodarstvu brez dvoma ne manjka smisla zanj, le da so si nemški in avstrijski imperialisti vtepli v glavo, da hočejo slovensko zadružništvo na Koroškem za vsako ceno uničiti, ker bi potem lažje ugonobili posameznega Slovence tako gospodarsko kakor tudi narodno. V najtežji borbi smo rešili svoj narodni obstoj, zato hočemo tudi sedaj s trdim delom in če treba z neodoljivo borbo ohraniti in okrepiti svoj gospodarski obstoj. Prav zaradi tega bi bilo potrebno, da tudi pri nas pričnemo z novim zadružnim delom.

Prva naloga, ki nas čaka pri tem, je vzpostavitev naših zadrug, ki so jih likvidirali nacisti. Vzpostaviti pa jih je treba tako kot je to naša pravica, ne pa tako kot bi to hotela koroška deželna vlada, ki bi kakor njeni predniki rada ugonobila naše zadružništvo. Tudi deželna vlada ne bo mogla v neskončnost zavlačevati vprašanja vzpostavitve naših zadrug, kajti navsezadnje je to stvar trgovskega sodišča, ki bo moralo ugoditi pravični zahtevi koroških Slovencev.

Zveza koroških zadrug zopet obstaja in ko bodo pristopile njene članice, bomo lahko pričeli s poslovanjem. S tem se bodo odprle nove možnosti za naše gospodarsko delo. Točno bomo morali presoditi, kakšne zadruge so nam v prvi vrsti potrebne in v katerem kraju so dani pogoji za ustanovitev novih zadrug. Kar se tiče denarnih zadrug, je potreba po njih zadostno ustrezno in zato ne bo treba ustanavljati novih.

Pač pa bo treba nujno ustanoviti nakupno-prodajne zadruge, ker pri nas takih sploh nimamo. Po nekaterih sodnih okrajih sicer obstajajo podobne zadruge, ki se bavijo z nakupom in prodajo kmetijskih pridelkov in raznih kmetijskih strojev. Vendar je njihovo celotno poslovanje podobno navadnemu trgovskemu podjetju

ne pa zadrugi, ki ima nalogo, da skrbi za gospodarski napredek svojih članov.

Dokler bomo koroški Slovenci popolnoma odvisni od takih podjetij, nam je onemogočen gospodarski napredek. Zato je nujno potrebno, da se za vsako ceno osamosvojimo in se tudi v gospodarstvu postavimo na svoje noge. Če bi zadruge, ki jih že imamo po naši zemlji, preustrojili v smislu novega zadružništva, bi s poslovalnicami v oddaljenih krajih v glavnem zadostile potrebam slovenskega človeka na Koroškem.

Nakupno-prodajne zadruge pa lahko uspešno poslujejo le tedaj, če imajo močno centralo, ki sprejema od njih blago in jih na drugi strani oskrbuje s potrebščinami za kmeta. V koliko bi se mogla ustvariti taka centrala, je seveda odvisno od splošnogospodarskega položaja. Jamstvo za uspešen razvoj svobodnega zadružništva med koroškimi Slovenci bi bilo v polni meri zagotovljeno le v združitvi Slovenske Koroške s Slovenijo, kjer bi naše zadružništvo v sklopu naprednega gospodarstva dobilo vse možnosti za svoboden razvoj.

Kako je z našimi produktivnimi zadrugami?

Živinorejske zadruge smo imeli pred nacistično dobo samo tri. Vendar se tudi te niso mogle uspešno razvijati, deloma ker je bilo zanimanje kmetov zanje premajhno. Glavno krivdo pa nosijo odgovorne oblasti v deželi, ki niso imele nobenega razumevanja za naše zadruge in nam niso nudile nobene podpore. Kako veliko važnost polaga ljudskodemokracijska država na te vrste zadruge, lahko sklepamo iz razvoja v Sloveniji, kjer v živinorejskih zadrugah z vsestransko državno podporo in pod njenim nadzorstvom redijo lepo plemensko živino. Tudi koroški Slovenci bomo morali tem zadrugam posvetiti veliko več pozornosti.

Z živinorejskimi zadrugami so tesno povezane pašniške zadruge Brez dobre paše ni misliti na rejo lepe, plemenske živine. Napredne ljudske države so vprašanje pašnikov rešile z obsežno agrarno reformo. Na ta način so velike komplekse pašnikov dobili v roke kmetje, ki so si potem uredili pašo s pomočjo pašniških zadrug. Sprito obstoječih zemljiškoposelniških razmer je zahteva našega ljudstva po agrarni reformi popolnoma upravičena. Čeprav v sedanji Avstriji ni mnogo izgledov za izvedbo pravilne agrarne reforme, bi bilo vendarle potrebno misliti na ustanovitev takih zadrug v naših krajih.

Že dalj časa je celotno mlekarstvo gospodarstvo osredotočeno v celov-

škem »Milchhofu«, ki je monopoliziral vso mlečno produkcijo na Koroškem. To velepodjetje nosi sicer naslov zadruge, toda kmetu ne prinaša nobenih koristi. Taki obrati stanejo ogromne vsote, ki požrejo ves dobiček. Le pravilno organizirane mlekarke zadruge bi mogle prinašati producentu gospodarsko korist in bi uspešno podprle razvoj živinorejskih in pašniških zadrug.

Za gozdnega posestnika so zelo važne lesno-prodajne in lesno-produktivne zadruge. V naprednem gospodarstvu Slovenije se te zadruge hitro množijo in poslujejo z najlepšim uspehom. Večji del lesne trgovine posredujejo one. Dobiček, ki so ga prej spravili lesni trgovci, ostane sedaj zadrugi, torej kmetu-prodajalcu. Ker je naša gozdna posest razmeroma obširna, so za nas take zadruge velikega pomena. Lotiti se bomo morali zelo resno usta-

Krave pred otelitvijo padajo, teleta grizejo jasli

V zadnjem času se mi večkrat zgodi, da pridejo ljudje k meni po nasvet, če jim krave pred otelitvijo ne morejo več vstati ali če jim mlada živina grize jasli. Glede zdravljenja teh nevrščnosti, da ne rečem bolezni, napotim ljudi navadno k živinozdravniku, ki mora poseči vmes, če so navedeni pojavi že predaleč napredovali. V začetnem štadiju pa moram že zaradi pomoči v sosedstvu le svetovati, v koliko je treba spremeniti krmljenje, ki je glavni povod navedenih pojavov.

Krava pred otelitvijo pade in ne more več vstati, drugače pa je videti povsem zdrava. Kaj je temu vzrok? Predvsem pomanjkljiva krma, ki vsebuje premalo rudninskih snovi. V slami, okopavinah, senu iz preveč suhih ali mokrih travnikov je predvsem premalo apna. Lanska suša ni samo znižala pridelka sene na najnižjo mero, ampak je neugodno spremenila tudi kakovost krme. Zaradi suše so mogle korenine krmskih rastlin le v nezadostni količini sprejemati iz zemlje rudninske snovi. Če živini pokladamo tako krmo, mogoče celo v nezadostni množini, se v živalskem telesu pojavi pomanjkanje rudnin, ki so potrebne za redno presnavljanje. Tedaj nenadoma nastanejo navedeni pojavi: krave ližejo zid, grizejo jasli, pijejo gnojnico in pri tem vedno bolj hujšajo. Pri tem močno trpi kakovost mleka in nazadnje breje živali padejo in jih je težko spraviti zopet kvišku.

Upoštevati moramo, da krava ob dnevni molznosti 15 litrov izloči do 100 gramov rudninskih soli. Če žival ne najde teh snovi v krmi, jih vzame iz svojih kosti. Polovica teže teleta se ustvari v živalskem telesu v zadnjem mesecu pred otelitvijo. Če krava torej povzroči 40 kg težko tele, potem mora v zadnjem mesecu brejosti

novitve takih zadrug po naših krajih. Tudi lesno-produktivne zadruge bi se pri nas obnesle.

Omeniti je treba še sadjarske zadruge za vzgajanje prvovrstnega sadja in za njegovo prodajo, čebelarke zadruge, strojne zadruge za nakup kmetijskih strojev in še več drugih, ki pa zaenkrat na Koroškem ne prihajajo v poštev.

Za dobro in uspešno delovanje teh zadrug pa je predvsem potreben strokovno izšolan in v zadružnem duhu vzgojen kader zadružnih delavcev. Stremeti moramo za tem, da čim hitreje usposobimo mlade moči za široko zadružno delo, ki bo prej ali slej zavladalo v našem gospodarstvu. Zavedati se moramo, da pri novih načinih gospodarjenja poedinec ne bo več kos nalogam, ampak jih bo moral reševati le v skupnosti s svojimi sosedi.

oddati za njegovo rast 20 kg. Če krava ne najde snovi za razvoj teleta v krmi, vzame potrebne rudnine zopet iz lastnega telesa. Zaradi tega tako opeša, da pade in ne more več vstati.

Žival v prvem letu starosti najhitreje raste. Če torej tele ne najde za svoj razvoj potrebnih snovi, predvsem rudnin v krmi, išče te drugod in zato grize jasli, liže zid in pije gnojnico.

Kako preprečimo ali pa odpravljamo vse navedene nevrščnosti, ki so razvoju in zdravju živali tako kvarne, da zaradi njih celo lahko poginejo?

Predvsem takoj spremenimo klajo. Namesto slame in sene s suhih travnikov pokladajmo sladko, tečno seno, deteljo ali lucerno, ki vsebuje največ apna, laneno seme, zdrob, fižol itd. Napajajmo s studenčnico ali kapnici primešajmo apnene vode. Odraslemu govedu dajmo vsak dan eno do dve žlici klajnega apna, teletu pa temu primerno manj. Priporočati je tudi, da se v primeru, če je bolezen že močno napredovala, da kravam vsak dan zjutraj, opoldne in zvečer po eno žlico ribjega olja na kruhu. Padlo kravo skušajmo na vsak način spraviti na noge in jo pridno drgnimo s kafrovim špiritom (9 delov špirta na del kafe). Sicer pa vprašajmo tudi živinozdravnika.

Vse navedene nezdrave pojave, ki jim je vzrok pomanjkanje rudninskih snovi v krvi, pa posredno omejimo znatno tudi s tem, da živino redno poleti in pozimi spuščamo vsak dan na prosto, na pašo ali v tekalnice, kajti pod vplivom sončne svetlobe nastaja v živalskem telesu vitamin D, ki omogoča in podpira prebavo apna. Pravilna prehrana in reja je že pol zdravja in rejskega uspeha.

Kočuški.

PREŽIHOV VORANC:

JIRS IN BAVEH

Še pozneje, ko sem odrasel, ko sem začel spoznavati življenje in vzorce njegovih tako različnih oblik, ko sem se začel zavedati, da pač ni vseeno, če človek spi na židanih blazinah ali pa na zatozli, smrdljivi slami v hlevskih jaslih, mi je ljubezen do hleva ostala nespremenjena.

Zo prej sem povedal, da smo imeli pri hiši samo en par volov. Dveh parov hleva ni zmogla. Oče je pač skrbel, da je vole doma priredil, če se je dalo, ker mu je ostajal izkupiček prodajnega para, s katerim je potem pokrival najemnino in druge potrebe. Kadar pa se mu prireja ni posrečila, je po prodaji težjega para kupil lahke, po večini še neuke junce, da mu je tako vsaj razlika med težo ostajala.

Zato je bil pri nas tako imenovani uk skoraj na dnevnem redu. Medtem ko so težki kmetje v soseski orali s privajenimi modrimi voli sami, brez gonjača, je pri nas bil večni napor s priučevanjem juncev. Ta napor se je ob setvi navadno stopnjeval do boja. Kadar so se junci prvič napregali, je bil vedno posebno pomemben dan. Takrat je bila tudi mati zraven, ker jaz še nisem mogel krotiti juncev in je oče sam gonil. Toda moral sem biti zraven, da se navadim, kakor je za-trjeval oče. Skoraj brez izjeme so se vsi junci jarma prestrašili, kakor vrag križa. Ko so bili slednjič vpreženi in so čutili okorni les na vratu, jih je prevzela groza, da so drgetali po vsem životu.

Mati je prišla z žegnano vodo, oče pa je napravil pred hlevskimi vrati križ s tistim prizemnikovcem, katerega je potem med ukom razbil na junčevih plečutih.

Materi se je stožilo.

»Jarem, jarem... Zdaj se začne trpljenje...«

»Mora biti. Le pojdimo...«

»Kakor ljudje...«

Uk se je navadno začel z vlako. Ko sta junca začutila težo vprege, sta po navadi uporno obstala. Najprej smo poskušali, da jih zlepa spravimo dalje in oče jih je tešil in zapeljeval s soljenim kruhom ali kvasom. Kadar to ni pomagalo — in to je skoraj zmeraj, je prišel bič na pomoč in to je vedno izdalo. Oče je bil oborožen s prizemnikovcem, to je posebno prirezen smolnat krepel, ki ga je za take primere nalašč rezal iz stelje in ga shranjeval. Mati, ki je bila pri brani, je imela v rokah dolgo habino, poleg tega pa sem bil še jaz pripravljen z bičem v rokah.

Čudil sem se, kako je mogla žival prenašati take in tako številne udarce. Rajši se je potajila, skrčila, kakor pa da bi potegnila. Včasih smo morali med pretepanjem počivati, ker so nam otrpnile roke, med počitkom pa

sta starša zopet poskušala s prigovarjanjem in z dobroto.

»Taka je vajina usoda! Tudi ubogi ljudje so večno vpreženi«, se je oproščala mati.

Potem smo se spet zagnali. Zopet so padali udarci, da se je dlaka kar vsipala. Slednjič sta junca sprevidela, da je tak način upora nesmiseln, prebolesten in sta poskusila na drug način, kako bi se osvobodila jarma. Nenadoma sta planila in sta skušala pobegniti z vprege vred. Očeta, ki ju je držal za vrv, ovito okrog rogov, sta potegnili za seboj in ga skušala potepati. Ta pa vrvi ni izpustil tudi potem ne, ko sta ga resnično dobila pod noge in sta mandrala po njem ter ga vlekla preko njive, temveč se je je krčevito oklepal, dobro vedoč, da sta junca izgubljena, ako pobegneta z brano. Obenem ju je skušal biti v gobca, v oči in kamor je pač padlo, da bi ju zadržal.

»Vaha-a. Vaha-a-a!...« je oralo čez njivo.

»Ne izpusti, za božjodelj, ne izpusti!« je vpila mati in se vrgla z vsem telesom na brano, da bi otežila beg. Pod njeno težo se je brana za-

Francoz gleda Avstrijo

(Jean Durkheim, »Ce soir«, Pariz)

Prevarani upi

To se je dogodilo v maju 1945., v času, ko so na širnem svetu mnogi verovali, prav tako kakor koroški Slovenci, da se bo demokracija, ki je zmaga nad fašizmom, ob podpori vseh zaveznikov hitro razširila po vsem svetu.

Mnogo nas je, ki smo tako verovali... Toda temu je sedaj že davno.

In če hočete sedaj videti stare partizane na Koroškem, ne iščite jih na občinah, v uradih, na policiji, v vladi... Izgubljate svoj čas. In če se boste jezili, ko vidite, da imajo v deželi odpora vodilne položaje nacisti, boste prav tako izgubljali svoj čas in še v brke se vam bodo smejali.

Nič drugega ne boste kakor zastareli nazadnjak. Hitler, vojna, Mauthausen, SS, ropanje, mučenja peči krematorijev... na vse to so v Celovcu (glavno mesto Koroške) že davno pozabili... ali se pa vsaj zdi, da so pozabili.

In končno, ali ste prepričani, da je vse to sploh kdaj obstajalo? Po dveh tednih bivanja v Celovcu bi človek začel o tem dvomiti.

Ali mislite, da se na primer njegova Ekselenca, deželni glavar Hans Piesch, prvi mož v pokrajini, važen mož, ki svečano obiskuje polkovnika Simsona, šefa britanske vojaške vlade, spominja na šlezjskega Nemca, ki se je pisal Hans Piesch, bil od »Südmärke« poslan na Koroško, da germanizira Slovence, bil generalni tajnik nacional-socialističnega društva učiteljev, objavjal dnevna povelja, da bi prebivalstvo navdušil za sveto vojno proti Angležem in svojemu podpisu dodajal prekrasen kljukasti križ? Zakaj hočete, da se on tega vsega spomni, on Ekselenca Hans Piesch. To vse je vendar že tako staro...

In zakaj hočete, da bi šef poljedelstva, gospod svetnik Winkler, ali šef preskrbe, g. doktor Paula, ali predsednik trgovske in industrijske zbornice, g. inž. Robert Rapatz, ali g. Bruno Klos od pokrajinske vlade, imeli boljši spomin kot njegova Ekselenca Hans Piesch?

In zakaj hočete, da bi vsi vedeli, da je dr. Wolte, ki je vodil zadnje volitve na Koroškem izjavil, da ni bil nikdar nacist in se je potem razkrilo,

da je bil vpliven član NSDAP? Saj so bile volitve kljub temu veljavne in gospod doktor ima tudi danes važno mesto v vladi?

In zakaj hočete?...

Toda kljub temu vam nočem za kazeti naprtiti liste vseh funkcionarjev, ki službujejo na Koroškem v l. 1947.

»Očiščevanje« je v dobrih rokah

Dejansko je tam doli vse okuženo z nacizmom. Pod takimi pogoji je govorjenje o »očiščenju« navadno norčevanje. In kdo bo »očiščeval«?

Te stvari povzročajo včasih šaljive situacije... žalostno šaljive, kot na pr. naslednji primer. V Bilčovsu se je med vojno posvetil krvoločni policaj Schönfelder iskanju in uničevanju slovenskih partizanov in zavezniških padalcev. Francozi vemo iz izkušnje, česa so vse sposobni nacistični policaji. Zaradi tega ni nič čudnega, če so se odločili, da bodo v Bilčovsu poiskali »vojne zločince«. Toda ali veste, koga so odločili za to delo? Ne ugrabite: za to delo so določili osebno Schoenfelderja. Ali mislite resnično, da bo Schönfelder denacificiran vzorec 1947, prijel in predal roki pravice Schoenfelderja, stoodstotnega nacističnega vzorca 1944?

Vedno »strokovnjaki«

Lotiti se tega vprašanja se pravi načeti vprašanje odgovornosti angleških zasedbenih oblasti.

Kljub mojim pogostim in često zelo vljudnim stikom, ki sem jih imel z britanskimi funkcionarji in oficirji, nisem nikdar dobil vtisa, da sem v prisotnosti ljudi, ki jih denacifikacija zanima.

Često so mi takole odgovorili:

»Vsi strokovnjaki« so bili nacisti. Mi ne moremo iti mimo njih. Odporniki? Vrli ljudje, vendar brez strokovnega znanja neuporabni...

In ti, ki so tako odgovorili, se zdi, niso napravili nič, da bi uzakonili ta dejstva in potrdili, da je to stanje rezultat polsolene germanizacije in nacizma.

Nihče med njimi ni razumel, kaj bi pomenil dokončni in popolni prelom s to preteklostjo.

Nasprotno, polkovnik Simson, šef zasedbe, smatra za zelo zadovoljivo, da je med nacističnim in sedanjim režimom neka zveza in da je deželni glavar »pravilno« sprejel svoja polno-

močja iz rok svojega predhodnika, gaulajterja vojnega zločinca Rainerja.

Ali ni to važno, da gre vse »pravilnim« potom?

Ali ste »approved«?

In kaj ni bolj »pravilno« kakor lep in velik urad z zemljevidi na stenah, 2 hladnokrvna in priljudna britanska majorja, tipkarice, narednik in veliki zaboječki, v katerih je 5.000 kartonov, ki predstavljajo 25.000 nacistov — od 50.000, kolikor jih je bilo v deželi.

Na vsakem listku je ime prizadete, funkcija in pripomba: »approved« (odobreno) ali »non approved« (ni odobreno). Ena ali pa druga od teh pripomb je podčrtana in bivši nacist, očiščen ali pa ne, sme ali ne sme opravljati javne službe.

Toda, naj se občutljive duše pomirijo. Skoro vsi so »approved«. Hans Piesch, ponemčevalec je »approved« (znano je, kakšne pravice mu to daje), g. doktor Perkonig, gimnazijski profesor za nemško kulturo, ki je še pred kratkim napisal tako ganljive speve v slavo Hitlerju, je »approved«. »Approved« je tudi Puš, vojni zločinec, ki ga zahtevajo jugoslovanske oblasti.

Na Koroškem je danes več prostora za bivše nacistične kakor za bivše partizane.

V Dobrli vasi

Po stenah je SS-ovec Hubert Kummer lepil plakate, na katerih je bilo staro nacistično geslo: »Kärnten frei und ungeteilt.« To je bilo lepe nedelje v marcu 1947 l., v vasi Dobrila vas, kjer so hiše razmetane okoli slovenske cerkve. Hubert Kummer se ni priganjal in se ni skrival. Vzel si je čas in mirno lepil plakate, kakor da vse življenje ne bi nič drugega delal. Uniformirani žandarji so ga mirno opazovali.

Vasica Dobrila vas je v »zapornem področju«, ki so ga Angleži ustvarili ob jugoslovanski meji in kamor je dohod strogo čuvan. Znašel sem se tu, priznam, v izrednih razmerah.

Priznam, da sem po vsem tem, kar sem videl na Koroškem, že otópel, toda ta prizor me je vendar osupnil. Nisem pričakoval, da bom v Avstriji videl svobodnega SS-ovca, kako lepi po stenah nacistična gesla pred očmi in z naklonjenostjo orožnikov.

»Malo SS-ovca«

Stopil sem k poveljniku krajevne žandarmerije, staremu, ceremonijalnemu vojaku, ki so mu že signalizirali mojo pristotnost in se je očividno bal, da ne bo imel »sitnosti«.

Povedal sem mu, kar sem videl.

Komandant je bil ves proseč in ponižen:

»Prosim, oh! Prosim, moj dragi gospod, moja naloga je tako delikatna in tako težka. Da, oh! Da, res je, Hubert Kummer je bil malo SS-ovec (war ein wenig SS), vendar v tem pogledu nimam nobenih navodil.«

Malo SS-ovca! Tako se v Avstriji gleda v marcu 1947! Bil je malo SS-ovec! Recite mi vi, ki ste preživeli Oraudor, ali vi veste, kaj je to malo SS-ovec?...

In kaj se lahko odgovori takšnemu žandarijskemu poveljniku?

Hodil sem po ulicah vasi, kjer skoraj vsi ljudje Slovenci, kjer so skoraj vsi z dušo in telesom sodelovali v odporniškem gibanju, v času, ko je bil Hubert Kummer »malo« SS-ovec.

Povsod na stenah so se videli ostanki zbrisanih napisov. Vsi slovenski napisi so zbrisani in odstranjeni. Ljudje govorijo slovensko, toda to ne ugaja Kummerju, ki je bil »malo« SS-ovec, niti Josefu Petku, ki je bil »malo« SA, niti Hansu, ki je bil »malo« nacist. Ti so tudi odstranjevali slovenske napise.

Kaj sem mislil, da sem vztrajal pri tem, da hočem iti v to »zaporno področje«? Ali se ne bi lahko zadovoljil z lepimi zagotovili uradnih predstavnikov?...

(Dalje)

TA TEDEN

SE SPOMINJAMO

- 23. 5. 1944 so začeli Nemci ofenzivo na Zapadnokoroški odred.
- 25. 5. 1892 je bil rojen maršal Jugoslavije Josip Broz — Tito, veliki organizator narodnoosvobodilne borbe jugoslovanskih narodov.
- 27. 5. 1944 je drugi bataljon Vzhodnokoroškega odreda napadel nemško kolono na Obirskem.
- 27. 5. 1926 je umrl v Tomaju na Krasu slovenski pesnik Srečko Kosovel.
- 28. 5. 1884 je bil rojen Edvard Beneš, pisatelj, filozof in znanstvenik, predsednik Češkoslovaške republike.
- 28. 5. 1881 je bil rojen v Ljubljani zgodovinar Ivan Vajkard Valvazor, pisatelj znamenitega dela »Slava vojvodine Kranjske«.
- 29. 5. 1944 je oddelek Južnoprimorskega odreda miniral progo Gorica-Cervinjan.
- 29. 5. 1830 je bil rojen v Mengšu slovenski pisatelj Janez Trdina.

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik listov: dr. Matko Scharwitsch, Wien XVI, Ottakringergasse 83. — Glavni urednik: dr. Franci Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Poročnišnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Volkermarkterstrasse 21/I. — Tiska: »Globus«, Zeitungs-Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3—5.

sajala v zemljo in junca sta se kmalu zasopla ter obstala z obupanimi, krvavimi očmi:

»... Ali ni izgleda, ali ni rešitve?« se mi je zdelo, da berem v teh raztajanih očeh.

Ko je bil prvi upor premagan, zlomljen z udarci in z vabami zapeljivih besedi, sta se junca polagoma začela vdajati usodi. Sem pa tja je odpor proti jarmu, proti okovom še vzplamtel; skušala sta preskočiti oje, ki ju je oviralo, toda teža vprege, pa žgoči udarci, prigovarjajoče, enozvočno in mamljivo doneče besede so te izbruhle kmalu zadušili. In čez dober teden sta junca kot mlada, zdaj že krščena voliča stopala v vpregi, mirno nosila jarem ter se vdala usodi.

Ko sta bila okročena, sem jih dobil val jaz v roke. Od kraja sta bila še šibka, neutrjena, križa sta se jima zvijala, mišice so škripale in pokale in noge so se jima trudno, drgetajoče premikale. Iz njunih teles se je kadil vroč znoj, klobase od udarcev so zatekale, oči izstopale iz jam, gobci se penili. Vsak dan sta pa vedno vztrajneje vlačila, se vedno trdneje in zanesljiveje prestopala.

Bila sta mlada, šibka, plaha jetnika,

ali najhujše je bilo prestano, zdaj sta se morala le še navaditi.

Dokler sta bila še slaba, je bila rala neprijetna. Ko sta se pa utrdila, zrastle in postala brazdi popolnoma kos, je bila gonja pravi užitek. Vola sta že sama poznala brazdo, razumela oračeve klice in meni ni bilo treba paziti na nič, razen na sukanje na vozarah. Takrat sem se vdajal svojim mislim, zatopljen koračil pred brazdo, prisluškoval tutujkanju grlic v gozdu, potapljal se v prelivanje barv in senc, prisluškoval zvonjenju pobočij in slemen. V svoji zamišljenosti sem se spozabljal ter se neverjetno oddaljeval od vprege, dokler me oče ni začel:

»Ali greš v Celovec?...«

Kadar smo počivali, je oče po navadi trosil gnoj. Drugod je bilo to žensko delo, ali pri nas je bila mati sama pri hiši in ni utegnila. Zato pa je bil še drug vzrok.

Naša zemlja je bila gladovna in gnoj je vedno primanjkovalo. Sicer najemnike po navadi dolžijo, da gnojenu ne posvečajo dovolj pazljivosti in da stremijo predvsem za tem, da izbijejo čim večji pridelek. To pa je le gola gruntarska obrekljivost, kajti pri nas je bil gnoj tako čislán kakor

kruh. Imenovali smo ga črni blagoslov in v naše otroške duše se je njegov pomen vtisnil z nič manjšo skrivnostjo kakor pa pomem hostije. Za steljo je bila pri nas trda, ker grofi niso dali klestiti. Tudi živine smo imeli premalo in umetnega gnoja nismo mogli. Zato smo gnojili le plemenitejšim setvam, rži in pšenici, nikdar pa ovsu. Tako je oče tudi sam lastno-ročno trosil gnoj, da bi vsako betvico enakomerno uporabil.

Ob vsaki setvi je opominjalo:

»Gnoj, gnoj, gnoj...«

Z zavistjo in z bolečino v srcih smo zrlí v sosesko, kjer se je po njivah kar trlo gnojnih kupov, medtem ko so pri nas komaj drug drugega doklicali.

Če se je vol usral na vozarah, smo planili po odpadku in ga previdno spravili na njivo. Brez premisleka smo z golimi rokami prenašali še tople živinske odpadke. Nikdar nismo opravljali potrebe v gozdu, ampak pazili, da pride tudi to rasti v korist.

»Gnoj, gnoj, gnoj...«

Tako je dihalo iz žit in polj.

Tako je zrlo iz očetovih in maternih oči in razoranih lic, kadar sta se v nedeljo popoldne vrnila od žitnega ogleda.

Tako nas je stalno opominjalo izmiznika in spremljalo pri rezanju kruha.

Takrat sem bil v desetem letu.

Blo je v postu, sušča meseca. Sneg je še z gladko skorjo pokrival gorovje, v nižavah pa je ležal le še v nižinskih legah. Pri nas so se njive že sušile in ozimina je začela dobivati barvo. Brežni kmetje so začeli voziti gnoj in se pripravljati za setev, čeprav je bilo še zelo zgodaj. Nekega jutra je tudi oče nenadoma napregel. Mati se je protivila:

»Ali boš sredi zime oral?«

Toda oče je molčal in šel orat. Pri oranju je bil silno samovoljen. Neko hubo je zapustil samo radi tega, ker mu je lastnik zapovedoval, kje in kako naj orje ter seje.

Jaz sem gonil. Tedaj smo imeli precej odrasel par volov, pametno, navajeno živino. Priročni se je imenoval Jirs, otročni pa Bavh. Bila sta domače prireje, navajena udarcev in vsakega giba in slehernega glasu oračev. Zato sem brezskrbno gonil in pasel svojo vigredno prešernost z razgledovanjem okolice.

(Dalje)